

REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXXI. ÉVFOLYAM 5. SZÁM

Ára: 500 Ft

2024. OKTÓBER

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös Jász-kun Redemptiora utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták kiváltságukat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Az egykori jászberényi Lehel Szálló főépülete, ma Dérnyéi Rendezvényházként működik

Fotó: Baráth Károly

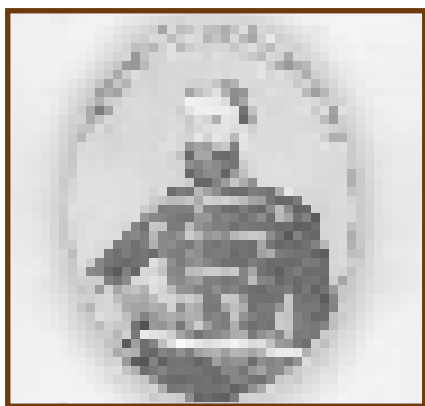
ÍZELÍTŐ A TARTALOMBÓL

Virágh Gedeon sírjának feltárása Kunszentmiklóson.....	2-3 oldal	Miért nem lett az Öregerdőben	
Híradások a múltból	3-4. oldal	tüdőszanatórium?.....	22-23. oldal
Szerbtövis megjelenése a Jász Kerületben	5-6. oldal	Verselő jászok és kunok	23. oldal
Emlékezés régi jászberényi tanárookra XLV.	6-8. oldal	II. Nagyunsági tervező- és alkotó tábor	
Volt egyszer egy Lehel Szálló és Étterem.....	8-13. oldal	– Szerbia, Bácskossuthfalva	24-25. oldal
40 éves az újszászi Népi Díszítőművészeti Szakkör	14-15. oldal	Levéltári nap Szolnokon	26. oldal
Képes riport Az újszászi Népi Díszítőművészeti		Az emlékek árján: avagy utószó Bihari György	
Szakkör 40 éves jubileumi ünnepségéről.....	16-17. oldal	Megérkezés című könyvéhez.....	27-29. oldal
A jászberényi Tanítóképző		Jász-Nagykun-Szolnok vármegye	
Intézet tanárai IV. rész	18-19. oldal	Tisza-szabályozás előtti földrajzi nevei.....	30-31. oldal
Emlékezés Mihályi Petronella keresztesnővérré.....	19-22. oldal	Történelmi séta Kenderesen és Szolnokon	32. oldal

Virágh Gedeon sírjának feltárása Kunszentmiklóson

Dinyés László képzőművész érdemei elismerésével kell kezdenem Virágh Gedeon 1848–49-es őrnagy sírja feltárásának történetét.

1966-ban osztálytársakként érettségiztünk a kunszentmiklósi gimnáziumban, és Laci haláláig barátságunk töretlen volt. Éveken keresztül foglalkozott a hős huszárőrnagy élettörténetével. Magánkezdeményezésből, önerőből végigjárta a Nádorhuszárrok legendás hazaszökésének útvonalát Prágától a hazai földig, és megszerzett ismereteit korszakos jelentőségű három könyvében részletesen megírta.

Virágh Gedeon

Egészen 2007-ig bizonytalanok voltak mind halálának körülményei, mind temetése és tényleges nyughelye. Kunszentmiklóson a Felszei temetőben található a Virágh testvérek közös sírja. A sírkő egy rejtélyes megjegyzésben megemlékezik Gedeon (Gida) őrnagyról is, akit itt alezredesi ranggal tüntettek fel. A nyughely keretezése két személy részére készült, pedig Lajos (maga is honvédhadnagy volt), valamint Pál testvére mellett gyanítottuk Gedeon sírját is.

Mivel a korabeli írások, közte egy rokon feljegyzései szerint ide temették az őrnagyot is, a bizonyosság kiderítése érdekében felmerült az igény az exhumálásra. Pintér Gyula református nagytiszteletű úr engedélyt adott a szakzerű sírfelbontás elvégzésére. 2007. április 11-én Terei György, a Nemzeti Múzeum régésze, Dinyés László képzőművész, Jámbor Kornél kertész-mérnök, Székely Gábor helytörténész és Dinyés Zoltán fotó-és

videó dokumentálással megbízott helyi lakos vett részt az ásatás négy napján. Gyalus István sírköves és három sírásó jelenlétében kezdődött a feltárás.

A sír dél-kelet felőli sírrészében találtuk meg két méter mélységben Lajos tüzér hadnagy maradványait. Ő volt, aki több könyvet és cikket írt életében, többek között lejegyezte Gedeon testvérenek elbeszélése alapján a Nádorhuszár század hazaszökésének történetét, mely újságcikk és könyv alakban is megjelent.

A Nádorhuszárrok 208-an szöktek meg a Prága alatti táborból, és folyamatos nehézségek, olykor harcok közepette 8 nap alatt érkeztek haza 186-an Győr térségébe, ahol Kossuth Lajos kormányzó fogadta őket nagy örömmel. Gedeon őrnagyi rangban

Emlékeztünk, hogy e kettős sírtól délnyugat irányban egészen közel van egy lapos, nem jelölt sírhant. Ezért az ásatás ez irányban folytatódott. Egy fekete fémkoporsó került elő, melynek felnyitásakor elénk tárult Virágh Gedeon mumifikálódott holtteste. Feje alatt párna volt, öltözete megegyezett az Aradon 1853-ban Kovách Ernő által festett Virágh Gedeon öltözetével. Szakálla, bajusza, hajviselete alapján jól felismerhető volt őrnagyunk.

Az ásatás részletes, szakzerű leírása megtalálható Dinyés László: „Virágh Gedeon nyughelyének felkutatása...” című könyvében, mely városunk könyvtárában megtalálható.

A feltárás indokolt és eredményes volt. Tisztázásra került, hogy 1867 után a kiegyezés eredményeként amnesztiát kaptak szabadságharcunk hősei, így Virágh Gedeon is. Pesten az országgyűlés alkalmazottjaként, teremőr-parancsnokként dolgozott. Elnöke lett a Honvédeket Igazoló Bizottságnak is.

Virágh Gedeon sírja Kunszentmiklóson a Felszei temetőben

Fotó: internet

Diósjenőnél tette le a fegyvert a világi fegyverletétellel egy időben. Halálos ítéletét Julius Haynau leváltása után 16 évi börtönbüntetésre változtatták. 8 év után szabadult az aradi vár kazamatájából. Gedeon történetének leírásával Virágh Lajos nagy szolgálatot tett az utókornak. Lajos koporsóján fémből készült felirat bizonyította, hogy ő nyugodott az 1. számmal jelölt sírban, és hogy 47 esztendőtt élt. Mellette nyugodott bátyja, Pál, nyughelyét 2. számmal jelöltük. A kettős sír két „lakója” tehát bebizonyosodott.

De akkor hol nyugszik Gedeon – merült fel a kérdés, és már – már elkönyveltük, hogy nincs a közös sírban testvérei mellett.

1872-ben 47 éves korában a börtönviszonyok káros hatása következtében tüdőbetegségben halt meg. Fertőző betegsége miatt Pesten szigorúan lezárt fémkoporsóba helyezték, és lófogatós kocsi szállították szülővárosába, Kunszentmiklósról. Temetését igazolja a református egyház adattára és Bónis Vilma rokonának kéziratos emlékezése az egyház dokumentumtárában.

A korabeli síremléken katonai rangját illetően alezredesként van feltüntetve. Bizonyíték egyelőre nincs az előléptetéséről, de valószínűleg az országgyűlésben és a Honvéd Igazoló Bizottsági munkáinak elismeréseként tiszti előléptetése megtörtént. A rokonok pedig bizonyára nem

véletlenül jelölték a síremléken az alezreduesi rendfokozatot. Városunk legkiemelkedőbb hazafiának az 1848-49-es hős honvédtisztének az emlékezete él a nemzet szívében. Élettörténete meghihlette Jókai Mórt is, aki irodalmi formába öntve örökéletűsítette, Baradlay Richárd kapitány névvel illetve a Kőszívű ember fiai című regényében. Városunk népe pedig példamutatóan őrzi életművét, hazafiságát.

Székelly Gábor Attila **helytörténeti kutató**

Források:

Dinyés László: Virágh Gedeon 1848/49-es huszártiszt élete

Dinyés László: Virágh Gedeon 1848-49-es huszártiszt

Az utolsó aradi rab élete

Dinyés László: Aradi rabok 1849-1858

Dinyés László: Ismeretlen 1848-49-es dokumentumok

Esti lapok: 1849. június 14. A Nádorhuszárok Gánóczy Flóris: Honvédek könyve (1861)

Kacziány Géza: Magyar vértanúk könyve

Németh Zoltán: A szentmiklósi Virágh család

Rédvai István: Huszáraink hazatérése 1848-49-ben

szalmaboglyáknak, vagy (a' Kunsághoz illőbb kitétel) kazaloknak városon kül rendeltetett hely. Különös említést érdemelnek mindkét helyit a' helv. hitvallásuk' emeletes iskolaépületei, mellyek kül érdeleivel hiszem a' szellemi is párvonalban áll; a' kényelmes vendégházak jó étkeikkel 's italaikkal. Karczagnak, melly a' dühöngött tűz után még mindig szenved, de hamvaiból szebb életre támadandó, fő dísz a' reform, egyház melletti tért ékesítő veres márvány kúp, A cs. kir. Főhgsége Fenséges Nádorunk' egykori feledhetlen látogatásának hálás emléke. A'Kunság' népe valóban szép, 's hölgyeiről igen méltányosan éneklí a' mézajkú Kisfaludy:

Nincs' párjok a' kun asszonyoknak, úgy hiszem;

Édes szerelmet, bájos életet

Leheli ezeknek lángvalójok.

Characteristicája pedig, e' két- városból ítélve, józan haladás.

(Utazási töredék, V-től, Századunk, 1839. 82. szám, Octóber 14., 656.)

1843. Jászkísér

Jászkíséren az élénk udvariasságáért közkedvességü b. Orczy Ferencz' vezérlete alatt társaság alakult a téli

ban sok viszontagságokon keresztülment. Tacmanféle terem' sötétes falai közt tűntek a semmiségbe, hol, a hazánkban árva Thalia' papjai nem minden erő nélkül dolgoznak le néhány francia gyárművet, csak úgy nyalánságul nyújtván nekünk tősgyökeres magyaroknak magyar gyomrukba a magyar „Tisztújítást.“ Nemzetibb typusu volt azonban egy délutánunk, mikor néhányan a jákóhalmi ifjak' quartettjének kizárólag magyar dalokból álló előadásaira valánk összehíva. Hallánk is olly classicus magyar darabokat 3 olly jellemzőleg eljátszatva, hogy még vén fejem is vissza álmodá magát ama jobb korbá, mellyben az idegen dalt s tánczot csak hírből ismerők. Óhajtottam volna hallani b. Orczy Ferencznek e lapok mellett közlített jellemdus magyarját, mellynek csodaszép lassuját a lelkes szerző tán angyalokul hallá elsőben énekelni. Betanulása megígértetett. 10-kén Kiséren gyűlt össze egy igen csinos társaság, a jász szépek' egyik legszébbikének, a kellemdus Tanító Janka kisasszonynak menyekzőjére, kit Kuthennek egy méltó unokája vezet be a nagy kunok' kajánjában földi édenébe. Berényből is rándultak ki néhány rokonok és barátok, a közgyűlési komoly foglalkozásokat vig pohár közt edesebb mulatással fölcserélendők. — Az esküvést követő s magyar szívesség által fűszerezett ebéd után, a szép menyasszony s nyoszolólányok' lelkes társalgása mellett varázsgyorsasággal állott be az éj, és bekövetkezett a tánczok' bábele, mellyben azonban a nemzeti, a többiek fölött uralkodni látszott. A berényi néhai boldog emlékezetű casino' árván maradt egyenruhás hangászkará is megtevé a magáét; melly valóban érdemes, hogy valami egyesület' újabb pártfogásában részesüljön. Másnap a boldog násznép s még boldogabb új pár átevezének a Tisza' hullámain. Boldogság koronázza léteiket. Hallatszott minap némelly körökben, hogy a berényi ifjak és hölgyek a miskolczy kárvallottak' javára egypár színi előadással akarják meglepni a műélvszomjas közönséget. Nyomos kétséget támaszt azonban vén fejemben azon körülmény, hogy a szomszéd kis Jákóhalmán szinte mostanában történtek illynemű üdves czállal összekötött előadások; már pedig régi tapasztal-

HÍRADÁSOK A MÚLTBÓL

Hírek a Jászságból és a Nagykunságból, 1839-1844

1839. Kunság

Ki ne ismerné a' nagy országutat Pesttől Szolnokig, kerék- és nyak töréssel fenyegető kátyús töltésével; a' czeplédi drágás vendéglőt silány étkeivel; a' törökszentmiklósi csinos vendégházat, hol a' háziszolga egy szót sem tud magyarul, kávé mellett pedig fekete, ragasztós kenyeret is lehet reggelizni; én legalább ezt kaptam Törökszentmiklóson, ezen magyar ajkú, szépen rendezett kis városkában, mellynek dús földje gazdagon ontja az alföld' erőteljes tiszta búzáját! Utunk a' Nagy- Kunság két nevezetes városán, Kisújszálláson 's Karczagon, vitt keresztül, hol mindenütt jóllét', csinosság' eleven jelei örömmel vaiának láthatók. Az eddig nád, tövis sövények helyett, felsőbb rendelet következtében, deszka 's tüzet olly könnyen nem kapható téglá- vagy vājogkerítések keletkeznek; 's az eddig házaknál tartott széna-

estek' végetlen unalmát színi-előadások-, vig lakoma- és tánczczal elűzendő. Napokban adaték az első színi mutatvány, 'a Vaknői, és 'Jaj nekem1 című darabokkal, mellyet csinos megnyitó beszéd előze meg. Az előadást különösen emelék a szép Tanitto, Hetényi, Lipovniczky s Vágó testvér kisasszonyok' kedves játékaik. Mint halljuk műelőadásainak üdvös czélt tüze ki alapul az érdekes k is társaság. (Honderú, 1843. jan. 3. szám).

1843. Jászság

JÁSzsÁG, sept. 14. Napjainkban nagyobb számú vendégsereget, különösen ifjúságot esőditett fővárosunkba sept. 4-ki eredménydús közgyűlésünk; mi által társaságunk természetesen élénkebbült, kiváltképen barátságos főjegyzőnk' termei nem egykét vig órát nyújtónak vidám látogatóinknak. Esti óráink leginkáb-

lás szerint a nagyobbak a kisebbeket ritkán szeretik utánozni, s így e hír alkalmasint. . . hír marad. Azonban ha teljesül, számomra is tarthatnak valami öreg doctorféle szerepet. Vén Pál. (Honderű, 1843. 13. szám, szept. 30., 418-419.).

1844. Jászság

JÁSZSÁG, télutó' 19. Műkedvelőink példás kitűréssel és szorgalommal folytatják színjeladásaikat. Télhó' 18-kán. Tisztújító s', télutó 13-kán ,Országgyűlésiszállás , , 16-kán ,Jaj nekem és fagy jatok olvasnom' című víg darabok adatának elő; az első és utóbbi a jberényi vagyontalan árvák' alapítványa' gyarapítására, a középső pedig a reformátusok' egyháza' építési költségeinek segedelmére. Az előadásokat általában jól sikerűiteknek mondhatni, s a társaság' nagyobb részének játékát a szerepek' szellemének művészi fölfogása s színpadi hosszág jellemző. Folyó hó' 12-kén csakugyan végbe ment szintén az árvák' részére rendezett nyereményes tánczvigalmunk, még pedig a kellemtelen idő dacára is a méltán reméli és várt sikerrel. Valóban mindent is elkövette munkás casinonk, mi az igei» díszes vendégkoszoru' kényelmét s gyönyörét, s a sorsjáték' érdekét emelheté. Köszönet ezért főleg nektek szép hölgyek! szives köszönet, kik szép kezeitek' szebbnél szebb munkáit e sorsjáték' tárgyává szenteliétek; fáradásotok sikere nyomorenyhítés, s jutalmatok az Öntudat. Köszönet továbbá ft. apát Stipula J. urnak , kinek ismert bőkezűsége hozá létre az érintett egész alapítványt. Tánczrendiinket nemzeti-ség bélyegzé, noha a körtáncz csak egyszer engedteték meg. A folyvást vidám kedélyű társaság reggeli 4 óra után oszlott el. A nagy böjtön úgy látszik. . . böjtölni fogunk. Mint hallik, műkedvelőink husvét' másod napján készülnek előadni Szigligeti ur' Szökött katonáját, mit a lelkes szerző a szent czéf tekintetéből s a műkedvelők iránti rokonszenvből szíveskedett átengedni. Addig Isten velünk!). VÉN PÁL (Honderű, 1844. 11. szám, Tavaszelő 16., 369.).

1844. Jászság

JÁSZSÁG, télhó' 5. 1844. Kedves Ferim! Több ízben hívál föl olly édes meglepetéssel fogadott leveleidben, hogy tudósítanálak kis körünk' napi

eseményei felől; mely kivonatodnak annál később örömmel hódolok, mivel szeretett kis honunk társadalmi élete mindinkább derülni kezd... lásd, berényi casinónk is már most Honderűt járat. . . s ím öreg magam is érdektelen soraim' téréül, a Honderű' érdekes hasábjait választóm. Távozásod, ismerőid' homlokára sajnbarázdokat vona. Az azóta történeteket a Hond.' m.f. e. 13. számában olvasod. A színjátszási attaque megtermetté gyümölcsét; alig követék a kísériket a jákóhalmiak s ezeket az apáthiak: íme! Berényben is alakult műkedvelő társaság, még pedig hat előadásra. Télel' 28-kán már előadattak: ,A nőtlen férj (Honderűből), Vendégszerep' (Nemz». Aim.) ,Jaj nekem! (Emlényből) egyegy föl. vigdarabok; s ekkép, drága szerkesztő úr, kegyednek a jászku ur és hölgyvilág' lelkesége felőli meggyőződése nem homokra épített vár vala, s jóslata, minden skeptikusságom' daczára is — hála égnek — teljesült. Hjal rendíthetlen akarat, csüggedni nem tudó ügyekezett, s még valami... mit ki nem vihet? — Jelesen ment a játék; s az előadók' mindenikét dicsérnem kellene, de legyen elég említnem különösen Patkó Janka s Taczman Julia k. a.' kitűnő játékaikat. A tiszta jövedelem — mintegy 115 ft — a jberényi vagyontalan árvák' alapítványa' gyarapítására szenteltett. Nem sokára N. I. úr' Tisztújítása fog adatni, s mint a minap tréfából irám, holmi vén doctorféle szereppel magam is megtiszteltetem. Ezt követendi az Országgyűlési szállás; mint hallik, egy lelkes nő' indítványa' következtében, a ref. templom' újítási költségeinek fődözésére. Mellyekről annak idejében. A már csaknem beköszöntött farsangra nálunk nem épen rósz, mondhatnám jó kilátások vannak. Az őszön egybekelt új párok legboldogabbak, s alig lépének Hymen' bájhona' virányai közé: már is nem egykét utánok csábulókrul szállong a minden titkot kifürkésző hír. Legközelebb B. A. k. a. (Honderű, 1844. 3. szám, Télhó 20., 102.).

1844. Karcag

KARDSZAG, tavasz hó' 1. Am ár régóta tervezett, teljesedésbe azon ban soha sem ment casinoi egylet Kör' czim alatt, úgy látszik csakugyan alakulni akar. Ideje is volna már egyszer, illy egyhangú népes kun vá-

rosban, — minő Kardszag — hol az egy földmivelésen kívül semmi élvezet nincs, melly szorosabban fűzné egybe a kedélyeket — egy olly kör létrehozatala, mellynek czélja művelődés és egyesülés leend. A kör' meg alapíthatása tekintetéből múlt hó' 8-kán tehát tánczvigalom adatott. Az országszerte ismeretes áradások, a húsvéti ünnep — mikorra a bál' napja kitűzve volt — sok szép külföldi vendégeket tartóztattak ugyan vissza, mind emellett a bál elég jól ütött ki. Alkalmatlan időjárásunkra nem tekintve, hölgyek meglehetősen számmal, ifjak pedig még többen jelentek meg. Sok érdekes arcok között Kuliffay Juditha és Varga Teréz kisasszonyok megjelenésükkel csaknem kitörő örömmel nyújtottak alkalmat a bál' vigadó ifjainak. A táncznak úgy szólván, majd minden neme eljáratott: legnagyobb élénkséget azonban a csárdás gerjesztett, melyly nálunk eredeti vasok típusától hajsználnyt sem tért el. Multságunk reggeli 4 óráig tartott. Hírlik, hogy ehhez hasonló czélből, a kör' tagjai ezután is több bálakat szándékoznak adni; figyelmeztetjük annakokáért a t. ez. Kör-t, hogy tavasz van, az idő változó Kunságban, hol a részvétlenség minden közügyért annyira feltűnővé lett, hogy, ha még ehhez, a különben igen czélszerű terem' tisztátalan padlózata, s az ebből származott ártalmas por, vegyítve különféle szagu pipafüsttel járulandnak, — aligha tervök, mielőtt létesülhetett — dugába nem fog dőlni; egészségét, pillatnyi örömet, egy könnyen koczkára tenni senki sem szeretvén. Ss. (Honderű, 1844. 15. szám, Tavasz hó 20., 530.).

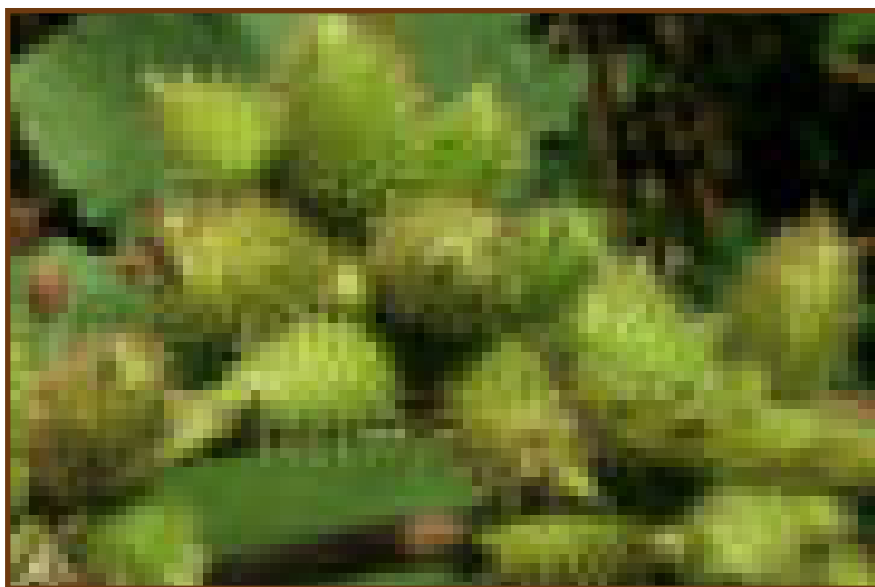
Közreadja, Prof. Dr. Kürti László kulturális antropológus

Szerbtövis megjelenése a Jász Kerületben

Napjainkban a globális piacnak köszönhetően rengeteg növény elérhető, akár a helyi piacokon is. Ezek egy része olyan kultúra, amely még csak nem is az ország határain belül termett. Ami a globális piac előnye, az egyben a hátránya is: szélsébesen tudtak újabb és újabb növény- és állatfajok elterjedni, függetlenül attól, hogy egyáltalán be akarták-e hozni az országba. Néhány évszázaddal ko-

szág felé hajtott sertések és juhok sokasága, amelyek szőrébe beleragadva kelt a növény vándorútra. Az állatok más módon is segítették a növény terjedését: az állati ürülék hatására a talaj nitrogéntartalma megnőtt, a szerbtövisnek pedig magas a nitrogénigénye, amelyet ily módon ki tudott elégíteni. Az 1830-as években már az Alföldön is megjelent, Borsod vármegyébe az 1840-es évek végére érkezett

Bojtorján szerbtövis (*Xanthium strumarium*)

Forrás: Internet

rábban jó pár, ma már a mindennapi étkezés részét képező növény nem volt jelen sem a jászok asztalán, sem a termőföldjeiben. Mára a termesztett növényeknek több faja, és azon belül több fajtája is elterjedt és vannak, amelyek eltűntek a tájatalakításnak és a gazdálkodás változásának köszönhetően. Azonban nem minden esetben az emberi vagy állati táplálkozás számára hasznos növények kezdtek terjeszkedni.

A szerbtövis származását tekintve dél-amerikai, ahonnan kereskedőhajókon érkezett Portugáliába a 17. század végén, majd terjedt tovább Európa déli részén. Innen jutott tovább Közép- és Észak-Európába, valamint Ázsia belsejébe. Ami a magyarországi terjedését illeti, Trieszt és Fiume kikötőiből a horvát és szlavón vidékeken át terjedt, majd folytatta hódító útját Baranya, Tolna, Bács és Pest vármegyékben. Mozgását segítette a Törökországból Szerbia és Magyaror-

meg. 1847-ben már a Helytartótanács is foglalkozott a kérdéssel, és kiadta a parancsot a növény pusztítására. A növény a legelő állatok számára nem fogyasztható, azonban kiszorítja az őshonos növényeket, ezzel is rontva a legelő, majd a szántóföld minőségét.

A szerbtövis jászszági megjelenésére a településenként kiadott tanácsi rendelkezésekből derült fény. 1859 és 1860 fordulóján Jászapáti tanácsa tárgyalta a szerbtövis kiirtásának kérdéskörét. A kocséri legelőn ütötte fel fejét a növény. Hogy tényleg újkeletű lehetett az apátiai számára, azt talán a határozat támasztja alá, miszerint a „kiküldött választmány NKörös város [Kocsérral határos – VJF] eljáróságát meg fogja keresni: hogy ez iránt tapasztalatilag is kellő ösmeretséget szerezhessen, miről annak idejében tudósítást teend.” Lényeges információk ezek a növény terjedése szempontjából. A szüros gyom gyorsan eljutott a Jászországba, mely a jász te-

lepülések kiskunsági pusztákon történő legeltetésének köszönhető.

1868-ban már miniszteri rendelet írta elő a szerbtövis kiirtását. A Kerületek elrendelték a rendelet végrehajtását. Jászberényben a mezei rendőr kapta feladatul, hogy a tanyákat járja körül, dobsszóval, valamint kapura kifüggesztés által hirdesse ki a növény elpusztítására szóló felhívást. A rendeletet végre nem hajtók 5 forint büntetést kaptak. A tanyák lakosainak a földjük végén, az utak mentén is irtani kellett. A mezei rendőr pedig köteles volt figyelni Berény város szélén is a növény felbukkanását. Egy évvel később már Apáti határában is „jól ismert” volt a növény. A városokban a kapitányi hivatal ellenőrizte a mezőőrök munkáját és kötelező feladatuk volt a legelők minőségét rontó szerbtövis felderítése és irtása.

1870 őszén a Jász-Kunság című hetilap így írt a szerbtövis elleni küzdelemről: „A jászok kerületek igen sok községéből vettünk tudósítást, mely szerint a szántóföldeken és országutak szélén az ártalmas szerbtövis nagyban diszlik. Egyik közgyűlésünk e tövis irtására vonatkozólag határozta, hogy a ker. kapitányok a községek elöljáróit sürgessék e tövis irtására, s a községi elöljárók szintén kövessenek el mindent, hogy a tövis ne szaporodjék, de úgy látszik, mindez hiában történik. Kisér azonban kivételt érdemel, ott irtják.”

Azonban Kisér sem tudott sokáig ellenállni a tövises növény hódító szándékainak. 1873-ban és 1874-ben újra és újra kihirdette a település tanácsa a szerbtövis elleni védekezésre való felhívást. A küzdelem kiterjedt volt. A felhívás így szólt: „szerb tövisnek nem tsak a község bel határában, hanem a pusztákon, s magán birtokokon is leendő ki irtása hagyatik meg.” Földi Sándor, Nemes G. András tanácsnokokat és Kovács István képviselőt kérték fel az irtás végrehajtására. Sajnos csak arról maradt feljegyzés, hogy augusztus 5 és 8. közötti munkájukért fejjenként 3 forint 20 krajcárapidíjat kaptak. Persze ennek „sikerességére” azért lehet következtetni az irtásra fordított 4 nappól, valamint az ellenőrzendő terület méretéből.

A növény nem adta fel. 1876-ban a Hármas Kerület megszűnt, és létrejött Jász-Nagykun-Szolnok vármegye. A szerbtövis pedig itt maradt. Az 1880-as évektől a 19. század végéig a jászszági sajtóban újra és újra felbukkant a növény, amely, ahogyan Sziszifusz

kösgolyója újra és újra visszagurult, úgy a gymnövény is évente újra kinőtt a Jászság talajából.

Elek György szerint a Nagykunságban a szerbtövis a Tiszaszabályozást követően, a rétek kiszáradásával terjedt el. 1892-ben Borbás Vincze már azt írta a szerbtövisről, hogy a „magyar növényekkel véres harcra kelt, erőszakos diadalt aratott rajtok.” A helyzet napjainkra sem változott nagy mértékben. Buschmann Ferenc fogalmazta meg: „a rendszeres túllegettetés – különösen a nem öntözött részeken – lecsupaszítja a tájat.” És ezen a tájon bukkan fel napjainkban is a szerbtövis.

Kirajzolódik, mennyire összetett kérdésről van szó. Az állattartási- és gazdálkodási szokások, a kereskedelem és a tájatalakítás, valamint a növény alkalmazkodóképessége együttesen hatottak egymásra és a szerbtövis így terjedhetett szét a magyar vidéken.

Felhasznált irodalom:

Borbás Vincze: A szerbtövis hazája és vándorlása. In. Matematikai és Természettudományi Közlemények 25. (1892-1893). 487-580.
Buschmann Ferenc: Jászberény és környékének növényvilága I. Természet- és növényföldrajzi viszonyok. In. Tisicum – Jász-Nagykunszolgai Megyei Múzeumok Évkönyve 12. (2001) 27-48.

Elek György: A Karajános-gáttól a hortobágyi vasúti hídig (Tájtörténeti áttekintés). In. Zounuk – Jász-Nagykunszolgai Megyei Levéltár Évkönyve 24. (2009). 53-110.

Kopasz Gábor: A magyar városok rendszete a dualizmus korában. In. Levéltári Szemle 13. (1963) 1-2. 131-159.

Penyigey M. Dénes: A szerbtövis (*Xanthium Spinosum* L.) fellépésének és irtásának története Debrecenben. In. Debreceni Szemle (1933) 7. évf. 4. sz. 133-145.

Források:

Jász-Kunság 1870. szeptember 11.

MNL JNSzVL V.1. Jászberény tanácsülési jegyzőkönyve. 1088/1868.

MNL JNSzVL V.800. Jászapáti tanácsülési jegyzőkönyve. 118/1859., 6/1860., 157/1869.

MNL JNSzVL V.1400. Jászkisértanácsülési jegyzőkönyve. 179/1873., 215/1874., 280/1874.

Vincze János Farkas levéltáros

A II. világháború nagyban befolyásolta az oktatás helyzetét. Ez idő alatt kevés tanárcserére került sor. A jászberényi főgimnáziumban két kivétellel öt évnél tovább voltak a tanárok alkalmazottak. Az egyik tanár dr. Vajda György Mihály (Redemptio 2024. áprilisi száma), a másik Kási Jenő volt.

Kási Jenő

Ebben az írásban **Kási Jenő természettan és mennyiségtan szakos tanárra** emlékezem.

Kási Jenő 1894. július 25-én született Makón. Az elemi iskolát és a középiskolát is Makón végezte. A makói Állami Csanád Vezér Gimnáziumban az evangéliumi református diák mindvégig egész tandíjmentes volt. A nyolc év során kitűnő bizonyítványai voltak. Minden tanév végén könyvjutalmat vagy pénzjutalmat kapott. Az 1911/12-es tanévben érettségizett jeles eredménnyel. A tanév végi értesítőben a továbbtanulása irányáról a jogi pályát jelölték meg, de valamikor ez megváltozott.

Az 1912/13-as tanévben ugyanis bölcsészettan hallgatóként kezdte a Budapesti Királyi Magyar Tudomány-Egyetemet. Felvételt nyert a Tanítók Ferenc József Házába alapítványos helyre. Így a lakhatásért csak évi 220 koronát fizetett. (Az egész díj 440 korona volt). Kiváló tanulóként a báró József Eötvös Kollégiumba is be-

került. A diploma kézhez vétele után az Eötvös Kollégium volt tagjai szövetségének tagja lett.

Az 1919–1920-es tanévben a Magyar Királyi Tanárképző Intézet gyakorló főgimnáziumában (Trefort) rendkívüli tag volt, s ott alapvizsgázott. 1920-ban mennyiségtan-természettan tanári diplomát szerzett.

A pedagógus pályáját helyettes tanárként 1920-ban volt iskolájában, a makói Csanád Vezér Gimnáziumban kezdte. Egészen 1933-ig tanított itt.

Néhány adat a különböző iskolákban végzett tevékenységéből

A makói 13 évben sok minden történt, de voltak állandó történések is. A fizikaszertár óre, illetmények beszédje, és játékvezető volt.

József Attila, a költőóriás is a makói gimnázium tanulója volt, akit hetedik és nyolcadik osztályban Kási Jenő matematikára és fizikára tanított. Kási tanár úr úgy emlékezett, hogy József Attila élenként figyelt az órákon, jó tanuló volt. Makón 1924-től működött egy felsőkereskedelmi iskola, több évig a gimnázium rendes tanárai tanítottak. Kási Jenő algebrát és természettant. És még ebben az évben megalakult az iskola cserkészcsapata, aminek 1926-ig Kási Jenő volt a vezetője.

Kási tanár úr 1930. november 25-től és az 1931/32-es, 1932/33 tanévek során nem tanított. Hogy miért? Okát nem találtam.

Aktív tanárként ő is, mint sok kollégája, a Vallás- és Közoktatási Minisztérium rendelete alapján az ország több gimnáziumában dolgozott.

1933-ban a szentesi Horváth Mihály reál-gimnáziumba helyezte át a nm. VKM. 31.847-1933.V.a.1. sz. rendeletével.

1935. február 3-tól a szekszárdi Garay János gimnáziumban dolgozott 1939-ig. A tantárgyain kívül tanított éneket, tornát is.

1939. szeptember 8-án kezdte meg munkáját Szentgotthárd középiskolájában, ahol nem egy teljes tanévet dolgozott. 1940. április 11-től a tanév végéig szabadságon volt. Az év végi értesítőben a következőket írták róla: „Kási Jenő rendes tanár markáns egyénisége hosszú időn keresztül emlékezetes lesz iskolánk tantestülete és növendékei körében, bár csak 1 évet töltött intézetünkben.”

Egy év után, 1940-től a jászberényi József nádor Gimnázium tanára lett.

Jászberényi évei

1940. augusztus 1-i hatállyal került Jászberénybe, itt kezdte tanári pályájának 20. évét. Mind a két tantárgyát tanította, s a VII. osztály osztályfőnöke lett.

A tanórai munkán kívül is több feladatot ellátott. A fizika gyakorlatok egy csoportjával foglalkozott heti két órában, és ettől kezdve tanévenként vezetett fizika gyakorlatokat. A fizika-szertár óre feladatát is ellátta minden

tantárgyai mellett bölcséletet, honvédelmi ismereteket is tanított.

A következő tanévben még Jászberényben dolgozott, de 1945 őszén már újból a makói Csanád Vezér Gimnázium tanára lett. Ismét haza került, és ez már összességében a 14. éve az Alma Materében.

A második makói korszaka

Kási tanár úr mindenféle körülmények között hibátlan okfejtéssel magyarázó matematikus volt, emlékezett rá Lator László.

Osztályfőnöki feladatot változatlanul

názium tanárai tartottak a Gazdasági Egyesületben, az Ipartestületben, a kaszinóban, a katolikus körben. Kási tanár úr beszélt A hírszolgálat modern eszközeiről, a Tesla-kísérletekről.

Diákok emlékei a tanár úrról

Az 1990-es évektől több írás jelent meg a makói gimnáziumról, aminek a neve ma már József Attila Gimnázium. Az írásokban a tanárokról is szó esik pozitív és negatív tulajdonságaikat is felidézve. Így Kási Jenő matematika-fizika szakos tanárról is.

Tóth Ferenc Az én gimnáziumom című internetes írásában olvasható: „Az utolsó tanáregyéniség a gimnáziumban (Makó) Kási Jenő volt. Eötvös kollégistaként végezte el a matematika-fizika szakot. Tüzér főhadnagyságig vitte az első világháborúban. Gyorsmozgású, mindig elegáns és lobbanékony volt. Ha nem lett volna az alkohol rabja, egyetemi tanár is lehetett volna. Amikor József Attilát tanította, állítólag minden reggel lehetévtvizsgálatra kellett mennie az igazgatóhoz. Mi szerettük szókimondásáért és jellegzetes megjegyzéseiért.” A HOLMI elnevezésű lap Eötvös Collégiumról szóló, Ahol a maximum volt a minimum című írásában Domokos Mátyás, volt makói diák mesél néhány gondolatban Kási Jenőről: „Kási Jenő, mérges kis öregúr, aki nem vetette meg az alkoholt sem, rabiátus konfliktuskereső és konfliktustámasztó ember, de rendkívül felvilágosult személyiség, aki olykor kissé ittasan jött be órára, imbolygott a katedrán.”

Felletár Béla Makói primások és zenészdinasztiák című írásában hasonlóan említi meg Kási Jenőt: „Bár kis, száraz ember volt Kási Jenő tanár úr – a fáma szerint – Kiss Tóni után ő tudott a legtöbb sört elsülyeszteni egy ültőhelyében. (...) mivel józanon is szókimondó, hirtelen természetű férfi, ilyenkor nem ismert se határt, se tekintélyt, se hatalmat.”

Idézet Jámborné, Balog Tünde Arcok a múltból, Volt egyszer egy iskola című Szegedi Naplóbéli írásából: „Kási tanár úr a 20-as évektől az ötvenes évek derekáig számos diáktörténet hőse volt, akin nem fogott a korszak mindent topisra koptató és uniformizáló szelleme. A gyűrött lódenkabátok, zsebből előhúzott micisapkák idején teveször kabátot, nyakkendőt és makulátlan ingeket hordott. A kis Kálvária utcai házban Kami néni – második felesége

A makói Csanád Vezér Gimnázium 1917-ben

évben. Levente főoktató, csoportparancsnok volt.

Már november 10-én, az első félévi szülői értekezleten a „Szülői ház és az iskola kapcsolatáról” tartott előadást. Osztályával május 8-án Budapesten jártak, a Nemzetközi vásárt tekintették meg.

A következő tanév októberében, most már a nyolcadikosával a jászberényi gőzmalom gőzgépét nézték meg, januárban pedig a Fecske malomban az elektromotor működését.

A nyolcadikos osztálya, 16 nyilvános és 1 magántanulóval leérettségizett.

Így az 1942/43-as tanévben újból hetedik osztályfőnök lett. Az osztály létszáma 10 fő volt. Harmadik jászberényi évében a VI. és a VII. osztályosokkal együtt Jászfényszarut és Boldogot látogatták meg. Táj- és népismeret volt a cél, illetve a sajtógyártást tekintették meg.

Az 1943/44-es tanév második felében kezdett tanítani. Ugyanis 1943. augusztus 10. és december 22. között katonai szolgálatot teljesített. A saját

ellátott, s Makón is évente vitte egy vagy több napra kirándulásokra a diákokat.

Dolgozók iskolája indult az 1946/47-es tanévben a gimnáziumban. 1961-ben a Csongrád Megyei Hírlap írta *Felnőtt makói gimnazisták között* című írásában: Szép eredményeket értek el a felnőttek, ebben „(...) nagyon sok munkája fekszik Kási Jenőnek, a Dolgozók Esti Iskolája vezetőjének, s természetesen az egész tanári karnak”. „(...) Minden dicséret megilleti azokat, akik munkájuk és társadalmi elfoglaltságuk mellett még tanulnak is”-zárt egy hosszabb beszélgetést Kási Jenő.

Közösségi tevékenysége

1914-ben hadba vonult. Különböző frontokon harcolt. Hadviselt, emléklapos főhadnagy, aki az ellenséggel szembeni hősi tetteiért a bronz Signum-laudis kardokkal és Károly-csapatkereszt tulajdonosa lett. Az Országos Középiszkolai Tanáregyesület tagja volt.

Makón népszerűek voltak a téli tudományos előadások, melyeket a gim-

– *alighanem egész nap ingeket mosott és vasalt, Jenő bácsi időnként megrázta fehér oroslánsörényét és sztentori hangon ráüvöltött a zabolátlan ifjúságra. Az én időmben mindenkit tegezett, a lányokat is, akiket egyáltalán nem kímélt meg a gorombaságaitól. Am ha késő este a park körül vagy a Kálvária utca sötétebbik oldalán találkozott velük, amint valami korábbi évjáratból ismerős fiatalemberrel andalogta, cinkosan rájuk hunyorítva fogadta ijedt köszönésüket, és soha nem szólt az osztályfőnöknek. Az esti séták – pláne fiúkkal – a tilos dolgok közé tartoztak és a mozik esti előadásaira csak, írásbeli osztályfőnöki engedéllyel mehettünk, természetesen csakis szülői kísérettel.*

Siket István László, a makói honismeret szerény eminenciása 1944 őszén kezdett a makói Csanád Vezér Gimnáziumba járni. Emlékezés az iskolámra és tanáraimra című írásából idézet: „*Osztályunk első vezetője Ecsődi Ákos festőművész, rajztanár volt. (...) A leköszönő Ecsődi Ákos helyére Kási Jenő tanár urat bízta meg az iskolavezetés az osztályfőnökséggel, akli nevelésében ropant kemény, energikus és katonás típus volt. Óráin fegyelemsértés sohasem fordult elő. A matematikában is tudott humort varázsolni*”

Befejezésként

Kási Jenő tanár úr nagy egyéniség volt, aki mindvégig pedagógus maradt. A Viharsarok 1955. június 5-i számában olvasható, hogy Pedagógus Napon Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetést kapta.

Privát életéről minimális információt találtam. Makó az élettere, az otthona volt 12 év kivételével, élete is ért véget. Örök álmát a makói református temető őrzi. Nyugodjék békében.

Források:

Délvilág, 1994. október 19., 51. évf. 245. sz. Tallózás a makói Honismereti Híradóban
Felletár Béla: Makói primások és zenészdinasztiák. Cigányzenészek a magyar nemzeti zene szolgálatában, Makó, 1997. – Polgári világ – Zenész és vendége
HOLMI, 2006. 18. évf. 12. sz. (Ahol a maximum volt a minimum. Domokos Mátyással beszélget Kelevéz Ágnes az Eötvös Collegiumról)
Jászberényi József nádor Gimnázium értesítői 1940 és 1947 között
Makói Csanád Vezér Gimnázium értesítői 1904 és 1947 között
Mozgó Világ, 2008. július-december, 34. évf.,

2008. 11. sz. – Életrajz – Lator László: A megmaradt világ – Önéletrajzi részlet I.

Néptanítók lapja 45. évfolyam, 1912. július 4 / 27. sz.

Szekszárdi Garai János gimnázium értesítői 1935 és 1940 között

Szentgotthárdi Gimnázium 1939/40-es értesítője

Szegedi Napló, 1995. szeptember, 1. évf. 1995. szeptember 16. 108. sz.

Jámborné Balog Tünde: Arcok a múltból Volt egyszer iskola

Tóth Ferenc: Az én gimnáziumom

Csőrgő Terézia ny. gimnáziumi tanár

Volt egyszer egy Lehel Szálló és Étterem

A 19. századi Jászberény egyre polgárosodó lakossága mindinkább igyekezett a kor igényeit követve a várost, de különösen a főteret szép házakkal beépíteni. Éppen ezért a városi tanács 1832-ben egy, a város „belső regulációjára és csinosodására felügyelő tiszti küldöttséget” állított fel, akik felkérték Bedekovich Lőrinc megyebeli földmért egy városrendezési térkép elkészítésére. Az általa – 1832. április 30-án – elkészített térkép megőrizte az utókor számára a város akkori arculatát. Jól látható rajta a nagytemplom, az utcát kettéválasztó régi városháza épülete, és a főutca két oldalát szegélyező polgárházak rajza.

A városháza rossz elhelyezkedésével két részre, *kis és nagy piarc*-ra osztotta

Bedekovich Lőrinc rajza Jászberény főteréről, 1832

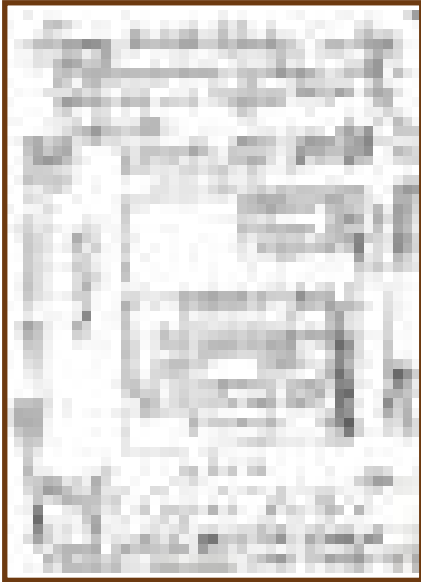
a hosszú utcát. A városi tanács a haladás előmozdítása végett 1837. július 19-i ülésén elhatározta egy új, nagyobb városháza építését, amelyhez hamarosan a Jászkun Kerület engedélye is megérkezett. 1838. szeptember 8-án Szluha Imre nádori főkapitány jelenlétében elhelyezték az építendő új városháza alapkövét, de nem a régi épület helyén, hanem a Főutca másik oldalán álló, megvásárolt magánházak helyén. A klasszicista stílusú, emeletes, új városháza 1839-re készült el.

A megüresedett régi városháza épületéről a városi tanács tagjai úgy vélekedtek, hogy „Kávész és Táncz Házaknak” lehetne használni. A két piacot kettészakító, öreg épület 1840-ben még mindig állt, de nem kávé- és tánc háznak használták, mint ahogyan tervezték, hanem búzát és zabot raktároztak benne. Közben a nádori főkapitány egyre sürgette a főteren éktelenkedő, dísztelen épület lebontását. 1842 nyarán „*A' Város Ótska Házának elpusztítása felsőbbileg meglévén hagyva.*” Bontott köveiből épült fel 1842-ben a városháza klasszicista stílusú, dór oszlopos, boltíves lóistállója, amely épületben 1931-től a Jász Múzeum működik.

A Kőpince kocsmá

A lebontott régi városháza mögötti téren létesült a később legendássá vált Kőpince nevű kocsmá. Létesítésének körülményeit nem ismerjük, de feltételezhető, hogy a régi városháza áristomát alakították át kocsmának. 1845-ben a Kőpince már a város javaidalmái közé tartozott, amelyet árendába kiadtak, és bérlője minden évben meghatározott összeget fizetett a város kasszájába. 1845-ben a Kőpince bérlője Kirknopf János volt, 1863-ban Beck Antal, 1884-ben pedig Wertheimer Lajos bérelte évi 1500 forintért. A Kőpince a város férfi lakóinak kedvelt törzshelye volt, mert a vásárnap délelőtti mise után rendszeresen ott folytatták a napot, sokszor még a vécsernye is ott érte őket. Erre utal egy 18. század közepéről származó verekedési per anyaga is.

Jászberényben 1848. június 4-én kilenc juhász a vásárnap délelőtti nagymise után egyenesen a Kőpince nevű vendéglőbe ment, ahol délutánig ittak, s kilenc *hangász* mulattatta őket. Délután betértek a Kőpincébe a nagykun mozgó őrsereg tagjai, maguk is mulatni akarván, a muzikusokat a jászoktól

Gyenes Pál rajza a Kőhídról és környekéről 1887-ben

elszólították. Ennek következményeként a jászberényi juhászok és a kunok összeverekedtek, s csak a törvényemberei tudták őket szétválasztani. Így emlékezik a történetekre Csillik István jászberényi fejős juhász: „Mi 9-en Ökör József, Bathó István, Bathó Mihály, Muhari Mihály, Csiga József, Csiga János, Kiss Gergely, Hájos László és én, bementünk nagy mise után a Kőpintzébe, a belső szobába, és ott keresztelkedtünk, s magunk bandájában csendesen mulatoztunk. Mintegy vecsernye tájban a Kun ujjoncok is be jöttek a Kőpintzébe...” Bathó István 22 éves, feleséges, számadó juhász így folytatja az események sorát: „...Mi kilenczed magunkkal mindnyájan juhászok békével boroztunk, s közénk két kun ember vegyült, kik nekünk ingerkedtek és koczódtak, - s ezek kimentek és többed magukkal visszatértek, egy közülük késsel akart bennünket szurkálni, de azt Demény József a' kezéből kiverte, Csillik István társunknál bot volt, és avval ütötte a' Kunokat, mi többen pedig boros kancsókat hajigáltunk a' fejeikhez, s így a' nagy zúrzavarba ők is üttek, mi is ütöttük őket”. A jászok részéről Csillik István volt az egésznek kezdője, „a' kunok részéről pedig egy kipedrett bajuszú mozgó seregbeli tag – mi mindnyájan, úgy a' kunok is részegek voltunk.” Minden bizonnyal igen gyakoriak voltak a helyiségben az ehhez hasonló esetek, mert a Jász-Kunság helyi lap 1869. október 24-én arról tudósított, hogy „Folyó hó 20-21-ik között éjjel a Kőpincze korcsmában igen nagy verekedés történik, ha a városi rendőrség az első zsongéjében el nem nyomja...”

A város főterén álló Kőpince egykori pontos helyét hitelesen megmutatja Gyenes Pál helybeli káplán 1887-ből származó rajza. A Kőpince L-alakú épülete a Főtéren, a mai Holló András utca jobb oldalának elején állt. A vendéglő és kocsmá tulajdonképpen az utcai traktuson helyezkedett el, a főterre néző épületrészben pedig kilenc bolt működött, amelyet Lustig Ignác, Klein Márkus, Moller Zsófia, Bóhm Adolf, Weisz Betti, özv. Bóta Jánosné és Mogeč János borbély üzemeltetett. A vendéglő udvara határos volt a szomszédos telken álló Katolikus Főgimnáziuméval.

A Kőpince 1863-ban egy istállóház kapcsán leégett. A tűz kapcsán felvett jegyzőkönyv a következőképpen írja le az eseményeket: „Az uralkodó szárazságban a IV. tizedben magas téglafallal kerített (23 öl hosszú, 4 öl széles) nádas istálló a szomszédságában lévő Kőpince kocsmával együtt leégett. A gyulladás oka az istállóban szállásoló hg. Schwarzenberg-ezred 1. százada. A kár 1315 frt. 66 1/2 krajcár.” A „dísztelennek és rondának” tartott Kőpince ideiglenes felépítését a városi tanács újból elhatározta, de azzal a kikötéssel, hogy helyette mihamarabb egy csinos, emeletes vendégfogadót építtetnek.

1868. augusztus 20-án esteli 9 óraker szonyatosan dübörgő földrengés rázta meg Jászberény városát, amely következtében több középület, köztük a Kőpince is erősen megrongálódott. Ennek következtében a városi tanács városszépítészeti és tűzrendészeti szempontból elhatározta a Kőpince végleges lebontását, amit csak 25 év múlva valósítottak meg. Ugyan a városi tanács az elkövetkezendő években többször is tárgyalta a Kőpince további sorsát, de végleges döntést csak az 1891. március 2-án tartott közgyűlésen hoztak róla. Ekkor az Elefánthy Sándor polgármester által elrendelt névszerinti szavazás 80 egybehangzó igen szavazattal végleg megpecsételte a Kőpince sorsát.

Az épület tényleges lebontására azonban mégis csak 1893-ban került sor, amelyről így tudósít a Jászberény és Vidéke hetilap: „A kőpinczét, ezt a kidőlt, bedőlt épületet, mely hosszú időközön át éktelenítette Jászberény főterét, végre lebontják. A fogadót építtető vállalkozó már ásott két nagy meszes gödröt, bontja a kőpinczét, veri a téglát...Így kerül majd Jászberény legromább épületének helyére a legdíszesebb épület, ha ugyan a megyei közgyűlés bele nem szól a dolog-

ba. de bármit határoz is, a kőpincze már felveszi a „néhai nevet.”

Az új vendégfogadó építése

A készítenő új vendégfogadó tervével már a Kőpince lebontását megelőző években is aktívan foglalkozott a városi tanács, amelynek 1882. július 7-én készült jegyzőkönyve a következőkről tudósít: „Kiküldött bizottság a piactéren egy 80-90 ezer forintos emeletes fogadónak, melynek első része üzleti célokra lenne használandó, építését javasolja. Ezért a város összes tartozása és újabb szükségleteinek fedezésére 200.000 frt. előnyös kölcsön felvétele kívánatos.”

Időközben a város egy új gimnázium építését is tervbe vette, ami 1889-re meg is valósult. Ennek érdekében a Kőpince szomszédságában lévő granárium (magtár) épületét is lebontották, amelyben korábban a gimnázium működött. Az új gimnáziumot a nagy Kőhid irányából a főter felé L-alakban építették fel, amelynek másik oldalára, szintén L-alakban az új fogadó épületét tervezték.

A városi tanács 1891. április 2-án tartott ülésén végre a határozat is megszületett, mely szerint „a képviselő testület...a piacz téren a főgimnáziumi épület közvetlen szomszédságában a már beszerzett terv szerint egy új fogadó kiépítését ezen közgyűlés határozatilag is kimondja”. Ugyanezen év augusztus 11-én jelígy pályázatot írtak ki, amelyre négy terv érkezett be, amit bírálásra elküldtek az Országos Építész-egyletnek, akik azonban egyiket sem tartották Jászberényhez méltónak. Steindl Imre műegyetemi tanár javaslatára a város újabb tervet készíttetett Monaszterly Szilárd műépítésszel, amely tervet némi módosítással el is fogadtak 133.468 frt. 32 krajcár költségvetéssel. A tervért 1500 frt-ot fizetett ki a város a neves építésznek.

1893 januárjában a kivitelezési munkákra meghirdetett versenytárgyalás hasonló módon sikertelen volt, mert csupán egy Jiraszek nevű vállalkozó adta be ajánlatát, de ő is azzal a megkötéssel, hogy a Monaszterly-féle tervrajzot 140 ezer forint alatt nem tudja megvalósítani. Ezért ajánlatosabbnak tartja, ha az általa készített tervrajz alapján építteti fel a város az új fogadót. Erre azonban a fogadó építtetésére felállított bizottság nem volt hajlandó. S ezzel kezdetét vette a fogadó építésének kálváriája, amelynek minden részletéről beszámolt a Jászberény és Vidéke hetilap.

Hiú kísérletezéssel telt el az év, és a bizottság kényszerhelyzetbe került, valamit mindenképpen határoznia kellett. Tekintetbe véve a város anyagi helyzetét, egyesek arra a megállapításra jutottak, hogy a városnak nincsen szüksége luxus épületre, ezért hirdeszenek meg egy új pályázatot 100 ezer forintos fogadóra. Mások viszont úgy vélekedtek, hogy a Monaszterly-féle tervrajzból építtessen meg a város annyit, amennyire a rendelkezésre álló pénzből telik. A bizottság nagy része azonban abban állapodott meg, hogy új pályázatot hirdetnek a Monaszterly-féle tervrajz szerinti építkezésre, és a költségek csökkentésére a város a következő engedményeket teszi: alkalmas és ingyenes területet ad

nagyon sok képviselőnek tetszett a Monaszterly-terv. A bizottság által 1893. február 19-re kitűzött árlejtésre ugyan 13 vállalkozó kérte el a tervrajzot tanulmányozásra, de a nevezett napon egyik sem jelent meg. *„Ennél csúfosabb kudarcot város még nem vallott soha...”* – írta a Jászberény és Vidéke hetilap. A versenytárgyalás ugyan nem sikerült, de némi remény mégis csak adódott, amikor néhány nap múlva egy Braun nevű helyi vállalkozó, aki a járdákat szokta építeni, és Pitta Lipót rimaszombati építész tanulmányozta a tervrajzokat és a költségvetését, amelyről hamar megállapították, *„hogy hasból készült, mert oly tévedések fordulnak elő benne, aminőnek egy tizedrangú építész költség-*

ajánlatát fogadta el, de kikötötték, hogy a fogadó már augusztusban legyen kész. Úgy tűnt tehát, hogy a fogadó építése megkezdődhet, de a helyzet mégsem volt ennyire egyszerű. A vármegye építési engedélye még nem érkezett meg, de ennél jóval nagyobb gondot jelentett Czigány János helyettes-polgármester, aki mindent megtett a fogadó felépítésének megakadályozásáért. A városi tanács döntését megfellebbezte a minisztériumnál, így még erre a döntésre is várni kellett.

A fogadót építtető bizottság azonban az akadályok ellenére is folytatta a munkáját, így a június 27-én tartott gyűlésen már megállapították, hogy az épület küszöbmagassága a gimnáziumi járda felett 18 cm-re legyen. Az is kiderült, hogy az épületet 5 méterrel nagyobb-
ra tervezték, mint a rendelkezésre álló terület, ezért egy szobát el kell majd hagyni az épületből.

Közben serényen hozzákezdtek a földmunkálatokhoz is, ami szintén némi gondot okozott, hiszen *„Az ásatásoknál lépten-nyomon vermekre akadnak, egy ezek közül tele is volt búzával, mely azonban a hosszú évtizedek alatt, míg a veremben volt, egészen összeégett. Csakis a konkoly maradt meg közte oly épen, mintha a múlt évben vermelték volna le”*.

A bizottság az építés ellenőrzését a Steindl Imre műegyetemi tanár által ajánlott Trozonyi Géza műépítészre bízta, aki 2500 forintért, és útiköltségért vállalta a munkát. Eredetileg úgy tervezték, hogy októberre tető alá kerül az épület, de szeptemberig még hozzá sem fogtak. Közben megérkezett a belügyminiszter leirata, amelyben elutasította Czigány János fellebbezését, és engedélyezte az építkezést. Czigány János nem nyugodott bele a döntésbe, ezt követően az építési engedélyt fellebbezte meg. Ennek ellenére 1893. szeptember 11-én mégis hozzákezdtek a fogadó építéséhez. Alig készült el néhány öl alapzat, a téglá rosszasága miatt a munkát abbahagyták. Az alapzathoz 360 ezer téglára volt szükség, amelynek 1/3-a használhatatlannak bizonyult. A munkások másfél napig szortírozták a téglákat. A problémát az adta, hogy a vállalkozó olasz munkásokat hozott a téglakészítésére, akik rosszul égették ki, s emiatt mintegy 300 ezer téglá bizonyult építésre alkalmatlannak. A vállalkozó a hiányzó téglákat a helyi tégláégetőből vásárolta meg, de a Trozonyi Géza műépítész azt is megkifogásolta, így a munka

Monaszterly Szilárd terve a jászberényi Nagyszálló főhomlokzatáról
(Jász-Nagykun-Szolnok vármegyei Levéltár)

a tégláégetésre, közmunkaerőt biztosít a vasúton érkező épületanyagok beszállítására, ingyen homokot biztosít. Mindezen túl a bizottság még arról is tárgyalt milyen részleteket lehetne mégis leahagyni a Monaszterly-féle tervrajzból az építkezés olcsóbbá tétele érdekében. Úgy vélték, hogy a külső homlokzat felesleg díszes ornamentikái elhagyhatók (így maradtak el a főhomlokzat két szoborfülkéjének szobrai is), ezen kívül törölték a padlás felé és a padozat alá tervezett két sor téglakerakását, a pince fenék betonozását, és a nagyteremből a cigányzenekar részére tervezett 500 forintos állványt. A bizottság tehát ezt a javaslatot terjesztette a képviselőtestület elé, abban bízva, hogy elfogadásra kerül, mivel

vetésében sem volna szabad előfordulni”. A következő versenytárgyalást a fogadó építésére március 25-re tűzték ki, amelyen már három vállalkozó is megjelent. A korábban már pályázott Jiraszek mester, aki továbbra is kitartott amellett, hogy csak az általa készített tervrajzot hajlandó megépíteni. A második Anthony Tamás vállalkozó volt, aki még további hat nap tanulmányozási időt kért. A harmadik pályázó a rimaszombati Pitta Lipót 8400 forint kaució mellett adta be ajánlatát, jelezve, hogy ha a város a korábban felajánlott támogatását még fenntartja, akkor a Monaszterly-féle terv szerint 1894. szeptember 1-jére 138.781 frt. költséggel felépíti a fogadót. A városi tanács hosszas vita után 65 igen és 19 nem szavazattal Pitta Lipót

majdnem végleg abbamaradt. Végül Konksek István polgármester szakértők véleményére támaszkodva engedélyezte a helyi téglá használatát. Az is kiderült, hogy a pinchhelyiség nagyon kicsi, és a lejáró ajtója csak 83 cm széles, így egy hl-es hordónál nagyobbat nem lehet majd leereszteni, ezért másik lejárót kell készíteni. 12 kőműves dolgozott az épületen, de anyaghiány miatt a munka csak nagyon lassan haladt.

A sok akadály ellenére Pitta Lipót mégis időre befejezte az alapozási munkákat. A szerződés szerint az alapozásnál a 2 m mélységen felüli többletet a város a 138 ezer forintot felül köteles lett volna kifizetni, a felmérést követően azonban kiderült, hogy az alapozásnál 78 m³ falat megspóroltak, így az alapozás az előirányozottnál jóval kevesebbe került.

A jászberényi városi tanács azt is elhatározta, hogy az épülő fogadó udvarán artézi kutat fúrat 5065 forint költséggel a Pintér Mihály-féle kútalap terhére, s mellé még egy 5 méter hosszú istállót is épített. A vízvezetési és csatornázási munkákat a budapesti székhelyű Zellerin nevű cég vállalta el 4959 forintért.

1894 végére elkészült hát az új fogadó historizáló stílusú épülete, Jászberény Főterének új ékessége, de a város csak 1895 februárjában vette át hivatalosan, mert a vállalkozó nem tett eleget a szerződés minden pontjának.

A korszerűen épült, minden kényelemmel berendezett, egyemeletes fogadót a város a nagykátai származású Verseghy Károlynak adta bérbe 3333 forintért, az elkövetkező 14 évre pedig évi 4500 forintért. Az új bérlő 1895. március 25-én nyitotta meg az épületet, amelynek a *Lehel-Szálló és Kávéház* nevet adta. Az emeleten 20 szállodai szoba helyezkedett el, s a bállok, menyezgők, bankettek, színi előadások tartására alkalmas díszterem, a földszinten működött az étterem hideg-meleg ételekkel, italokkal, a kávéház hideg ételekkel, napilapokkal és teke asztalokkal, és az ivó. Az épület néhány díszes emeleti helyiségét az új polgári kaszinó céljaira rendezték be, amelynek tagjai a szálló megnyitását 100 terítékes társas vacsorával ünnepelték meg.

Az elegáns, új épület rendkívül közkedvelt szórakozóhellyé vált, s ettől kezdve ide járt a város szórakozni vágyó közönsége.

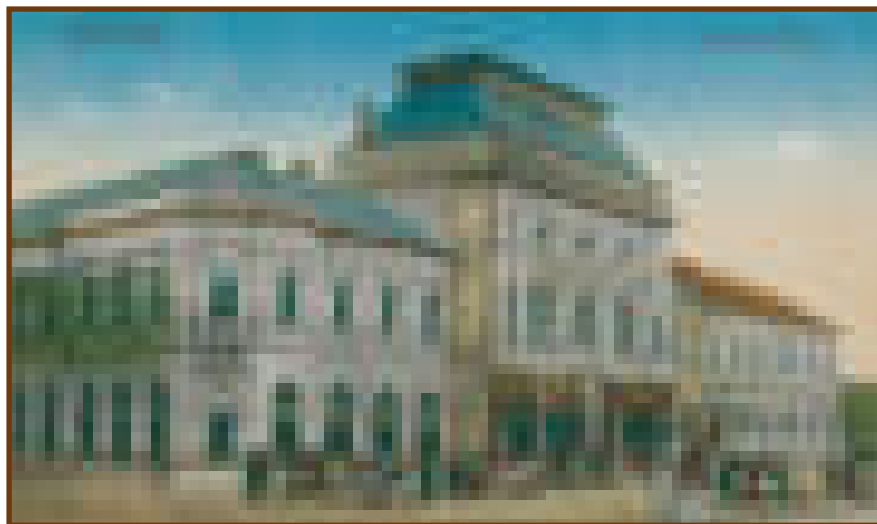
Verseghy Károly haladó gondolkodású, újításokra fogékony vendéglős volt, aki mindent meg tett a gondjaira bízott szálló és vendéglő eredményes működéséért, s a vendégek szakszerű kiszolgálásért. 1903-ban például minden szerdán és szombaton a kávéház előtt térszene szólt, az udvarban nyári sörözőt nyitott, ahol fagyaltot és jeges kávé is árult. Egy szelet fagyalt 10 krajcárba, két szelet 12 krajcárba került, míg egy pohár jeges kávéért 15 krajcárt fizettek a vendégek.

1904-ben az összes kávéházi termet felújította, amelyről a helyi intelligencia úgy nyilatkozott, hogy most már fővárosi színvonal uralkodik. *„Most már nem lehet a szomszéd ölébe verni a pipa dohányt, illetve telefűjni a szomszéd fagyaltját kapadohánnyal.”*

városunk ezen egyedüli monumentális szállodáját és ezen 10 év alatt minden törekvésében a város és az átutazó közönség előnyét, kényelmét tartotta szem előtt, soha nem kímélve erkölcsi és anyagi áldozatot, hogy a szálló jó hírnevét fenntartsa, és hogy a modern kívánalmaknak tehetősége szerint megfeleljen. Jó, rossz, viharos és csöndes időben jó modorával és gavallér viselkedésével mindenkor tudott általános szeretet és tisztelet között érvényesülni, és épp ezért most, mikor megválnak tőlünk, a közhangulat tolmácsolásával az általános elismerés kinyilatkoztatásával szorítunk vele kezet búcsúzásképpen.”

(Verseghy Károly Jászberényből Bártfa-fürdőre ment, ahol a New York vendéglő és kávéház tulajdonosa lett.)

A Lehel Szálló új bérlője, Surányi Sándor 1904. november 4-én nyitotta meg

A Lehel Szálló és Étterem épülete az 1920-as években

A szálló dísztermében rendszeresen tartottak bálakat, táncestélyeket és műkedvelő előadásokat, amelyek igen népszerűek és közkedveltek voltak. 1904 februárjában például a helyi Legényegylet mutatta be nagy sikerrel a *Piros bugyelláris* című 4 felvonásos színművet. Ugyanez év márciusában pedig a kassai születésű Balthazár Alajos Varázs-színháza mutatkozott be a szálló nagytermében, s az életnagyságú, hasbeszélő bábukkal valósággal elkápráztatta a közönséget.

Verseghy Károly tíz éven át vezette a Lehel Szállót, 1904 októberében azonban átadta működtetését nagysurányi Surányi Józsefnek, a jó hírű püspökladányi vendéglősnek. A Jászberény és Vidéke hetilap a következő méltató szavakkal búcsúzott a köztisztelő álló vendéglőstől: *„Verseghy Károly a kezdet kezdetétől fogva vezette*

a szálló, vendéglő és a kávéház kapuit. Tovább működtette a kerthelyiséget, ahol *„elsőrendű Dréher sört”* szolgált fel, az előfizetőknek, valamint a teljes ellátást igénybe vevőknek különös kedvezményt biztosított.

Surányi Sándor csupán két esztendeig vitte jászberényi vállalkozását, 1906-ban bérletét Borgida Farkas fűzesabonyi vasúti vendéglősre ruházta át, aki június 9-én nyitotta meg az új bérleményt, s a következő szavakkal ajánlotta magát a közönségnek: *„Minden törekvésem oda fog irányulni, hogy a t. vendégeimnek legmesszebb menő igényeit kielégítem. E célból már a legközelebbi jövőben olyan nagymérvű változtatásokat fogok eszközölni úgy a kávéház, mint étteremben, melyek nagy anyagi befektetést igényelnek ugyan, de a t. vendégeim kényelmét leszek hivatva előmozdítani. Fő gondot fogok a konyhára fordítani, hová*

elsőrendű szakácmestert szerződtettem. A kávéházban a legjobb kiszolgálás mellett az abszolút tisztaság fenntartására törekszem. A nyári udvari söröző kertben gondom lesz arra, hogy vendégeim úgy kiszolgálással, mint minden tekintetben kielégítést nyerjenek. Már ezekből következtethető, hogy a Lehel kávéházat és szállodát a kor mai igényei és e város t. közönsége által joggal elvárható módon fogom fenntartani.”

S ígérteit valóban meg is tartotta. Számos népszerű rendezvényt szervezett mind a kávéházban, mind pedig a szálló nagytermében. Különösen közkedvelt volt a *Művészték* sorozata, amelyen neves fővárosi művészeket (zenészeket, énekeseket) látott vendégül. Előszeretettel, és gyakran hívta haza szülővárosába a magyar dal egyik kiváló mesterét, Tarnay Alajos zongoraművészt is. A kávéházban pedig a jó hangulatú *Zeneestélyekkel* vívta ki a közönség elismerését, ahol a kor neves cigányzenekarainak (Homoki Aladár, ifj. Farkas Sándor zenekara stb.) muzsikájában gyönyörködhetek a vendégek.

Borgida működése alatt vezették be az intézménybe a villanyvilágítást, amelyről így írt a *Jász-Kürt* hetilap 1906. december 8-i száma: „Örömmel szemléljük, hogy a Lehel összes termeibe, mellékhelyiségeibe és a vendégszobákba a villanyt bevezették, és így a veszélyes gázolajat eltávolították...” Ugyanakkor megjegyzi, hogy „Nem ártana, ha a nemes város új padlózatot is csináltatna, mert már olyan lyukacsos, hogy ha az ember megbotlik, kénytelen magában egy pár *Miatyánkot* mondani...”

A villanyvilágítás további lehetőségeknek nyitott utat. Borgida Farkas 1908 januárjában a Lehel kávéházban indította el a *Mozgó fénykép előadás* című sorozatát, amelyet így hírelt a *Jász-Kürt* újság január 12-i számában: „Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy kávéházi helyiségemben vendégeim szórakoztatása céljából, nem kímélve semmi anyagi áldozatot, f. hó 11-től, azaz szombattól kezdve minden hétfőn 3-szor, szombat-, vasárnapon és hétfőn a legmodernebb és erkölcsös színvonalon álló mozgó fénykép előadásokat rendezek. A gépezet és a felvételek egyaránt kitűnőek és szemre nem ártalmasak. Előadási szünetek alatt Lakatos Feri zenekara hangversenyez. Kérve a t. közönség szíves pártfogását. Kiváló tisztelettel: Borgida Farkas. Belépti-díj nincs. A műsor változó. Kezdeté este fél 9 órakor.”

A vetített műsor valóban változatos lehetett, erre utal az 1908 novemberében vetített műsorkínálat is: *Féltékeny férj* (mulatságos), *Egy apa hibája* (dráma), *Serpentin képződés*, *Kettős öngyilkosság* (mulatságos), *Holdvilágnál*, *A nőgyűlölő* (mulatságos), *Az óriási tűz Konstantinápolyban* (természeti). 1908. június 22-én magas rangú vendég, József főherceg érkezett a jászok fővárosába, akit nagy tisztelettel fogadott a város előljárósága és közönsége. A főherceg díszbédjét a Lehel Szálloda nagytermében rendezték, ahol Borgida Farkas személyesen szolgálta fel a főhercegi vendégnek az ünnepi ebéd étkeit: *fogas tartármártás, bélszín ala krém, idei liba, kompót és saláta, cse-resznyés és túrós rétes, jász torta, parfait, giardinetto, fekete kávé, Jászberényi Rizling, Egri Bikavér.*

A szálloda és kávéház korábbi, hat évre szóló bérlete 1909-ben lejárt, ezért a városi tanács új pályázatot írt ki, amelynek eredményhirdetésére 1909. július 15-én került sor a városháza nagy tanácstermében. A pályázatra négy pályázó jelentkezett: Borgida Farkas, Fridrich Lajos (Szolnok), Tóth József (*Jászkóhalma*), Verseghy István.

A nyertes pályázó Borgida Farkas lett, aki újabb hat évre elnyerte a Lehel bérletét. Valószínűleg nemcsak a megajánlott 12.800 Korona éves bérleti díj volt az oka, hogy megkapta az újabb lehetőséget, hanem a korábban már bizonyított szakértelme, hozzáértése, amelyet Jászberény város vezetése és közönsége is értékelt, és elismert.

Borgida Farkas megromlott egészségi állapota miatt 1911 augusztusában átadta a szálló és kávéház vezetését Szántó és Mosanszker szegedi lakosoknak, akik a Tisza-parti városban korábban nagy hírű szállodát vezettek. Borgida több éves eredményes működéséről a következőket írta a *Jász-Kürt* hetilap 1911. augusztus 13-i száma: „Borgida a Lehel kávéházat úgyszólván a társadalmat egybeforrasztó tényezővé fejlesztette, mely közérdekű igyekezetéért teljes elismerés illeti.”

Az új bérlők első ténykedése a Lehel étterem felújítása volt. A festési munkákkal Barta József mázoló és szobafestőt bízták meg, aki remek munkát végzett, mert „A Lehel Éttermet pazar módon, valóságosan látványosságra számba menő díszteremmé varázsolta át.”

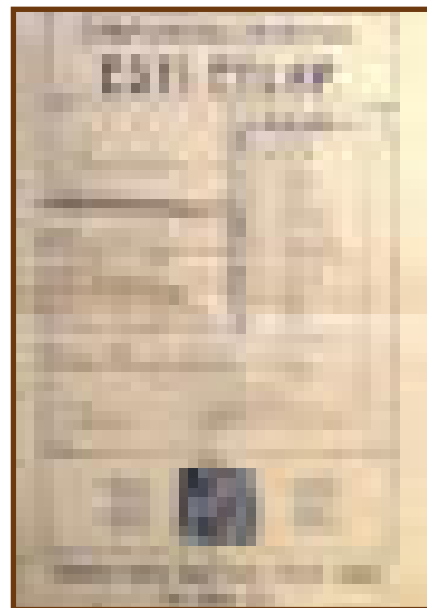
A szálló díszterme eredetileg a bálteremnek készült, de 1911. december

Lehel szálló déli étlapja 1916-ból
(Jász Múzeum Történeti Dokumentációs Tára)

3-án itt kezdődött meg az ún. *Villamos színház* előadása, itt indultak meg az első mozifilmvetítések, majd itt alakították ki az ún. *Városi Mozgót* is, amelyhez a termet szükségszerűen átalakították: az ablakokat bedeszelték és 450 rögzített ülőhelyet építettek be. Itt nyílt meg a város első mozija 1921. december 22-én, amely 1941-ig, a Lehel Mozgó nyitásáig üzemelt.

A rögzített ülések miatt a dísztermet egy ideig nem használhatták táncte-

Lehel Szálló esti étlapja 1916-ból
(Jász Múzeum Történeti Dokumentációs Tára)

remként, amely körülmény nagyon sok város lakóiból ellenérzést váltott ki. Ennek következményeként a későbbiekben a báltermet visszaállították eredeti funkciójába.

Így rendezhette meg a Jászok Egyesülete 1922-ben Jászberényben, a Lehel Szálló összes termében az első Jász bált, amelyet a korabeli sajtó így harango-

Vendéglátóipari Vállalat kezelésébe adták. A városi tanács 29./1964. számú tanácsi határozatával tervbe vette a Lehel Szálló és Étterem bővítését és felújítását. Erre azonban nem került sor, mert a negyedik ötéves tervben már az szerepelt, hogy a vendéglátás és közétkeztetés területén mutató lehetetlen állapotot egy jövőbeni

A Gazda bál díszes meghívója 1940-ból

zott be: „a jászok összetartásának lesz első impozáns megnyilvánulása.”

1926-ban, amikor az V. Jász bált ismét Jászberényben a Lehel Szállóban tartották, a rendezvényt nem kisebb személy tisztelte meg jelenlétével, mint József királyi főherceg, akit nagy pompával fogadtak. Az épület díszítéséről a Jász Hírlap számolt be: „A Lehel szálló lépcsőháza és nagy terme is átváltozott a nagy napra. Vastag szőnyegfüggönyök a lépcsőház bejáratánál felfogták a külső hideg levegőt. A lépcsőkön fel bíborszőnyegek vezettek. A nagy terem falait díszes drapériák díszítették, melyeken a bordóvörös-sötétkék s kék-fehér színek uralkodtak, Jászberény város és a Jászkunság színei, közben Jászberény város címerével. Beleznay Ferenc műizlését dicséri a terem szép dekorációja.”

A nyitótáncot, ez alkalommal tíz magyar ruhás hölgy és Nádor huszár egyenruhát viselő fiatalember táncolta, ami ő királyi fenségének igazi gyönyörűséget okozott. A muzsikát helyi cigánybanda szolgáltatta.

A híres helyi cigányzenekarok (Feri ke cigány bandája, Pege Károly bandája, Rácz Aladár bandája, Rácz (Duda) Pista zenekara, Lakatos Ferenc primás és bandája, Német Aladár zenekara) rendszeres közreműködői voltak a Lehel szálló rendezvényeinek.

A Lehel Szállót és Kávéházat 1950-ben államosították, és a Szolnok Megyei

koordinációs beruházás keretében megvalósuló, korszerű szálloda és étterem felépítésével akarják megoldani. A szállodát a Zagyva-parton, a nagy Kőhíd és a járási tanács közötti területen tervezik felépíteni.

Ez az új szálloda, a Touring Hotel 1977-ben épült fel a megyei tanács beruházásában a tervezett városrészen, a Serház utcában, a Zagyva-parton. Az egyemeletes, szocreál stílusú hotel 61 férőhellyel várta a városba érkező vendégeket. Az 1989-es rendszerváltás után a hotelt egy helyi vállalkozó bérelte ki, és működtette 2012-ig. Akkor a bérleti lehetőséget egy lakitelki cég kapta meg, s az épület Erzsébet szállodaként funkcionált 2014-ig, amikor bezárták. Néhány éve ismét magántulajdonban van, és munkásszállásként működik.

A Touring Hotel működésével a Lehel szálló feleslegessé vált, s az 1980-as évek elején megszűnt szállodaként működni. A megüresedett emeleti helyiségeket a Lehel Vezér Gimnázium használatába adták, ahol először kollégiumi szobák, majd osztálytermek, és tanári irodák kaptak helyet.

A szálló egykori dísztermét 1963-ban kulturális célokra a Lehel Hűtőgépgyár vette birtokába. 1963 szeptemberében, a 400 ezer forint költséggel felújított ún. *Lehel Klub* bolgár-magyar baráti esttel nyitotta meg kapuit a művelődni

vágyó közönség előtt. 1972-ben a Víz utcából ide helyezték át a Déryné Művelődési Központ irodáit, s mintegy negyven évig ennek a művelődési intézménynek adott otthont. 2012-ben a Déryné Művelődési Központot megszüntették, és a helyébe lépő Jászkerület Nonprofit Kft. Déryné Rendezvényházként működteti.

Az épület földszintjén, a Holló András utcában működő Lehel Kávéház és Étterem hosszú időn át legendás vendéglátóhely volt, kitűnő konyhával, élő zenével, nagyszerű programokkal, s olyan kitűnő vezetővel, amilyen Kiss János volt.

A Lehel Éttermet azonban az 1980-as évek elején megszüntették, helyiségeit eladták, s helyén napjainkban a Kru-sovice Sörház és Étterem, a Mimóza Játsszóház, valamint különféle üzletek működnek, de egykori virágkorát már csak az emlékezet őrzi.

A Lehel Szálló és Étterem ebben az évben lenne 130 éves!

Dr. Bathó Edit etnográfus

Felhasznált források és irodalom:

Bathó Edit: „Vajha volna már egy tisztességes mulató helyiségünk...” A vendégfogadás néhány nevezetes épületének története Jászberényben a 18–20. században. In: ZOUNUK MNL JNSZM Levéltár évkönyve 19–48. Szolnok, 2016

Blénessy János: Jászberény életrajza a kiegyezés utáni évtizedekben, Jászberény, 1940

Kiss Erika: Jászberényi múltidéző, Jászberény, 2006

Komáromy József: Adatok Jászberény múltjából. Jászsági Könyvtár II. Jászberény, 1939

Nagy József – Tóth János: Jászberény város története a felszabadulástól napjainkig, Jászberény, 1970

Magyar Nemzeti Levéltár:

József nádor Általános iratok, Districtualia N. 24. 168. cs. 1846

Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Levéltára:

Protokollum Actiorum Politicorum, Jászberény, 1842

Jászberény közigazgatási iratai, 1848

Jászberény közgyűlési jegyzőkönyve, 1891. ápr. 2.

Jászberény Város Tanácsi jegyzőkönyve, 1964 Régi újságok:

Jász-Kunság 1869. okt. 24... 43. sz. 435.1

Jászberény és Vidéke, 1893. XXV. évf. 6., 8., 9., 13., 17., 26., 29., 39., 48. sz.; 1895. XXVII. évf. 6., 10., 22. sz.

Jász-Kürt, 1906. I. évf. 5., 32. sz.

Jász Hírlap, 1926. VII. évf. 6. sz.

40 éves az újszászi Népi Díszítőművészeti Szakkör

Népes közönség gyűlt össze 2024. szeptember 28-án (szombaton) az újszászi Városi Művelődési Ház nagytermében a megalakulásának 40 éves jubileumát ünneplő helyi Népi Díszítőművészeti Szakkör köszöntésére.

A közönséget és a jubiláló hímző közösséget Dobozi Róbert polgármester köszöntötte, majd Lippe Dominik egy Kányádi Sándor verssel, Szacsó Levente pedig gyönyörű dalokkal örvendeztette meg a jelenlévőket. Őket a helyi Rozmaring Népdalkör műsora követte, akik jász viseletben léptek a közönség elé. A népi Díszítőművészeti Szakkör négy évtizedes munkásságát Kenyeres Sándorné, a Jász-Nagykun-Szolnok vármegyei Népművészeti Egyesület nyugalmazott elnöke méltatta, és a jubileumra készült kiállítást jó szívvel ajánlotta a jelenlévők figyelmébe.

Ezután Hortiné dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum nyugalmazott igazgatója köszöntötte a szakkör tagjait, és külön megköszönte a három alapító hímző asszonyt, Szabó Pál Antalnénak, Gara Istvánnénak és Oszlányi Istvánnénak a jászsági szücs-hímzés mintakincsének megmentése, a jász viselet újjálesztése érdekében végzett munkájukat, és a több évtizedes együttműködést.

A továbbiakban közzétesszük Kenyeres Sándorné megnyitó és köszöntő beszédét: „Megilletődve állok ma itt Önök előtt, mert megadatott a sorstól, hogy megnyithattam a Népi Díszítőművészeti Szakkör 15., 30. és 35. évfordulós kiállítását, és most ugyanazon a helyen, már a 40 éves szakkör jubileumi kiállításának megnyitóján vagyunk.

Ha szétnézünk a teremben, akkor a 40 év alkotásait látjuk, a régi és új tagok által készített tárgyak átölelik az eltelt 40 évet. S ez egy meghatározó pillanat, hiszen négy évtized hozadéka méltán mutatja meg az ünneplő közösség tartalmas, hagyományörző és teremtő tevékenységét.

A szakkör 1984. október 3-án alakult meg, s azóta is folyamatosan a Művelődési Ház szakköreiként működik. Induláskor a csak a helyi hagyományokra építettek. Arra törekedtek, hogy átörökítsék, amit tanultak

a nagyszüleiktől, szüleiktől, tanítóiktól. A kezdeti 10 fős létszám folyamatosan bővült, majd fogyatkozott, az évek során, mint máshol is hullámzott a szakköri tagok száma.

A hímzések közé beékelődött a fonás, a szövés, a kötés, a horgolás, a gyöngyfüzés, csipkekészítés, szalma- és csuhé alkalmazása és sok-sok más ötlet valósult meg a négyévtizedes szakköri tevékenység során.

A ma kiállító közösség egyik fontos

csak 6 tag engedhette meg magának, hogy a jász ünneplő viseletet megvarrassa, mégis sikert hozott a szakkörnek ez a döntés. Ugyanis a szakkör tagjait egyre többen hívták – és sokan hívják ma is – bemutató tartására, ahol viseletben, saját eszközeikkel mutatják be a hímzést, a fonás, a vert csipke készítését.

Így jutottak el az ország különböző tájaira Szombathelytől Tokajig, Budapesttől Szegedig. Megfordul-

Az újszászi Népi Díszítőművészeti Szakkör

Fotó: Bathó Edit

összetartó eleme: a hagyomány, és annak ápolása. A Kárpát-medence tájegységei hímzés-kultúrájának gyűjtését, ápolását és a hagyomány továbbadását tartják a legfontosabb feladatuknak. Hímzéspéldák sokaságát őrzik Erdélyből, Felvidékről, a Dunántúlról, a Délvidékről. Ismerik a szűkebb környezetünk, az Alföld honos hímzésvilágát (pl. Komádi, beregi keresztaszemes, békési, hódmezővásárhelyi és a közepkörtől ránk maradt kunhímzést is). A szakkör tevékenységének legfontosabb küldetése éveken keresztül mégis a jászsági szücs-hímzés hagyományának továbbvitele volt. S azzal, hogy a jászsági szücs-hímzést textilen meghonosították a jászsági hímző asszonyok, az nemcsak a hagyomány ápolása, hanem a szemünk előtt lezajló hagyományteremtés is volt, aminek az újszászi szakkör is tevékeny részese volt. S közben magukra öltötték a Jászság viseletét is. A szakkör tevékenységére hatással volt a viseletbe öltözés, bár akkor

tak pünkösdi királyválasztáson, bor ünnepen, búcsún, különböző fesztiválokon, óvodai, iskolai és múzeumi rendezvényeken, vásárokon, város- és falunapokon, alapkövetésen, méznapon, és a tárgyalkotó népművészet legrangosabb eseményén, a Mesterségek Ünnepén is.

A 40 éves szakkör tagjairól el kell mondani, hogy sosem akartak nagyot alkotni, de jól esett számukra az elismerés, amikor a szakköri munka eredményeként a hímzések megfelelték a kiállítások követelményeinek, és kiállították azokat. Vagy, amikor díjat is kaptak. Okleveleik jelzik hol, merre jártak. S jól tudják, hogy számítanak rájuk, és nemcsak a programszervezők, hanem a nagyközönség is, például sok éven át Pesthidegkúton visszatérő vendégek voltak.

Az újszászi szakkör sem kivétel az alól, hogy a szakkör főleg itt is az idősek közössége. A 40 év alatt sokan eltávoztak már közülük, mások mozgásukban korlátozottak és kimarad-

tak. És jöttek újak helyettük. Fontos megjegyezni, hogy ma már a fiatalabb korosztályból is vannak tagjaik. Így van remény arra, hogy szakkör a következő 40 évben is folytatja tevékenységét, hogy megmutathassák, Újszász ragaszkodik gyökereihöz, s abból táplálkozva – a szakkör sajátos eszközeivel – segítik a jövő alakulását.

A szakköri tagok alkotásai nem csak a városban ismertek, hiszen megalakulásuk óta a megyei népművészeti kiállítások állandó résztvevői. Éveken át ott voltak A Magyar Kézművességért Alapítvány, ismertebb nevén az AMKA pályázatain is, és alkotásaik rendre megjelentek az országos kiállításokon. Ezekről az alkalmakról számos oklevél birtokosa a szakkör.

Külön megemlítendő, hogy a viseletbe öltözött szakköri tagok a Jász Világtalálkozóknak is rendszeresen részesei.

Köszöntöm körünkben a szakkör alapító vezetőjét Szabó Pál Antalné Évát, aki a megalakulástól kezdve, 33 évig fogta össze a hímező asszonyokat Újszászon.

Évikét több mint 35 éve ismerem. Ha emlékeztetem nem csal, akkor úgy ismertem meg, hogy még aktív óvónóként kiállításra hozta a saját maga és a szakkör tagjai által elkészített hímezéseket, ez talán az 1980-as évek végén, 90-es évek legelején volt. A későbbi években nemcsak a népi játszóház vezetői és hímezés oktatói szakismereteket tanulta meg Éva Békéscsabán, hanem a csipkekészítés fortélyai is elmélyedt, és e témában is szakképesítést szerzett, ismereteit igyekezett átadni a szakköri tagoknak is. Sokat tanult továbbá Misi Éva jászberényi óvónótól, szakkörvezető társától is, aki arra biztatta, hogy ne csak kivarrjon egy-egy mintát, hanem tervezzen is. Így aztán Szabó Pál Antalné hímező népi iparművész azon kevesek közül való, aki nemcsak hímez, hanem a tervezést is mesterfokon végzi, különösen a jászági szűcshímzés területén. A jászági szűcshímzésről megjelent könyvben is több terve található. Szakkörvezető munkáját, közéleti tevékenységét városa elismerte, Pro Urbe Újszász-díjjal ajándékozta meg. Kedves Éva! A jó Isten éltesse sokáig, melyhez jó egészséget kívánok! Köszöntöm Veres Józsefné Erzsikét,

a szakkör jelenlegi vezetőjét. Köszönöm a hímezéseket kedvelők és a szakköri tagjaitok nevében is, hogy nagy szeretettel és a hímezéskultúra iránti elkötelezettséggel vezetted a szakkört. Köszönet a lelkiismeretes munkádért, odaadásodért. Kívánom, hogy legyen erőd, egészség, támogató közösség a további szakkörvezetői tevékenységéhez!

A megalakulásának 40 éves évfordulóját ünneplő szakkör tagjai közül külön is szeretettel köszöntöm körünkben Gara Istvánné Editke, alapító tagot, aki szintén számos elismerést kapott az évek során. Emlékszem arra, amikor a JNSZ Megye Élő Népművészete elnevezésű pályázaton megyei nívódíjban részesült. Arra is emlékszem, hogy Editke azért kapta ezt a díjat, mert ezzel ismertük el, hogy milyen gyönyörűen tud hímezni.

Éva és Editke kapcsán meg kell említeni egy – a talán legérdekesebb és nagyon meghatározó – elismerést, aminek ketten együtt voltak a részesei. A jelenlévők biztosan tudják, de azért elmondom, hogy 2010-ben az iráni és a magyar posta közös bélyeg kibocsátásával tisztelgett a két ország kulturális kapcsolatai előtt. A kibocsátott bélyegen iráni és jász motívumok láthatók – hiszen köztudott a jászok és az irániak kapcsolata. De a történet úgy teljes, ha most is elmondom, hogy a bélyegen látható jász motívumot Szabó Pál Antalné tervezte, és kivitelezője, azaz kivarrója Gara Istvánné volt. S hogy ez a motívum került a bélyegre, abban nagy szerepe volt az ezt ajánló Jász Múzeumnak, személy szerint Hortiné dr. Bathó Editnek is. 14 évvel a bélyeg megjelenése után is ismételtelen szívből gratulálok mindkettőtöknek!

El kell mondanom, bár Önök bizonyára számon tartják, hogy a hímező szakkör Újszász város megbecsült közössége. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy 2019-ben, amikor a szakkör működése 35. évfordulóját ünnepelte, működésük elismeréséül Újszász város kulturális díját vehették át, és ami még nagyon fontos, hogy működésüket évről évre támogatja a város önkormányzata, ami anyagi támogatást is jelent.

A szakkör tágabb ismertségét és tevékenységük elismerését mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy 2020-

ban Jász-Nagykun-Szolnok megye Művészeti díjában részesültek.

Felmerül a kérdés: Miért fontos ma, felgyorsult világunkban, hogy legyenek hímező asszonyok, népi kézművesek, akik továbbadják tárgyalkotó népművészetünk kincseit, a tájegységként változó mintakincset?, és miért fontos az, hogy tőlük minél többen elsajátítsák azt?

A kérdés megválaszolására Illyés Gyula gyönyörű mondata a válasz, ami így hangzik: *„A fa a szél kihívásaira gyökereivel válaszol.”*

Igen, ha megismerjük gyökereinket, ha ápoljuk hagyományainkat, ha kötődünk múltunkhoz, akkor nemcsak boldogabban élethetünk, hanem teljesebbet is, és a jelen gondjait is jobban el tudjuk viselni. Mert, mint József Attila írta: *a „népművészet a felgyülemlett jelen lévő múlt, hatékony emlék, mely irányítja a jövőt”.*

A kiállított gyönyörű tárgyakat látva azt mondhatom, hogy nem hiábavaló az, amit napról-napra, hétről-hétre, évről-évre tesznek az ügyes kezű asszonyok Újszászon. Csodálatosak például a terítőik, a futóik, és minden egyes darab, amit a kiállításon látható.

Azok nevében, akik megnézik a kiállítást, és a magam nevében is köszönöm, hogy a szakkör ápolja a népművészetünket. Azt kívánom, hogy még nagyon sokáig végezhesék a mai világban kevesek által művelt, de annál nagyobb értéket képviselő tevékenységét.

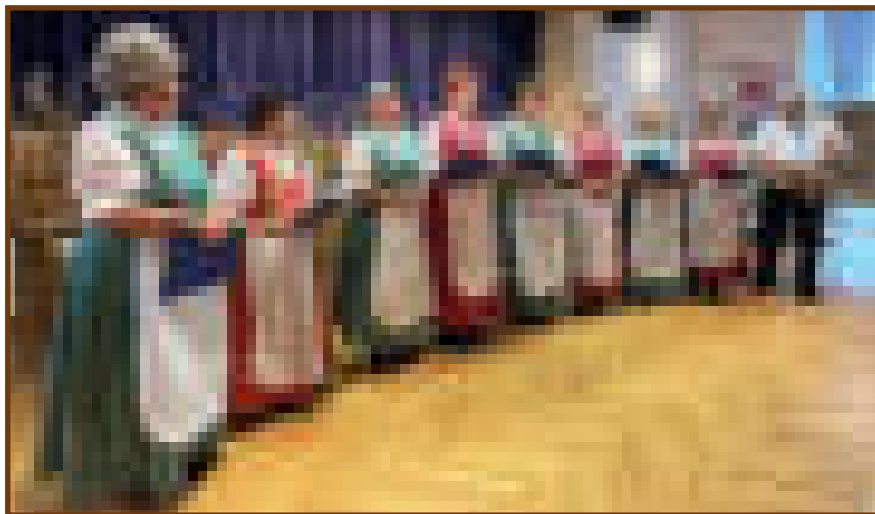
Kívánom továbbá, hogy legyen elég erejük és egészségük, nyugalmuk, békességük, ahhoz, hogy leülve egy kényelmes székre vagy fotelbe még sok-sok csodálatos tárgyat készíthessenek. S ha van rá módjuk, lehetőségük, akkor adják tovább az utánuk jövő nemzedéknek, mert mint a halhatatlan angol költő és drámaíró, Shakespeare írta:

*„A gyönyörűt szaporítani vágyunk,
Hogy örökké így rózsálljon a szép,
S emlékéit, ha hull érettebb virágunk,
Őrizhesse a zsenge ivadék.”*

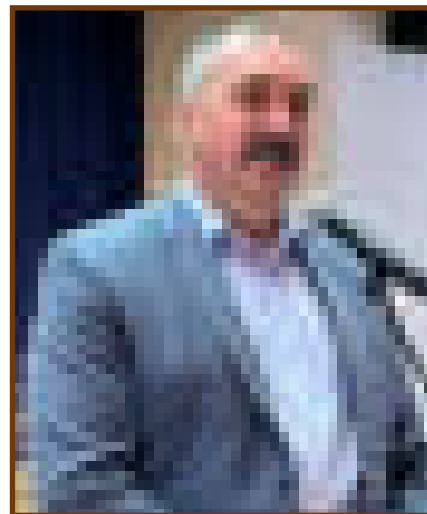
Gratulálok minden egyes kiállító asszonytársnak! Köszönöm továbbá polgármester úrnak és a művelődési ház dolgozóinak, hogy a szakkör tevékenységét segítik, és a bemutató kiállítás megrendezését lehetővé tették. A kiállítást ezennel megnyitom.”

KÉPES RIPORT

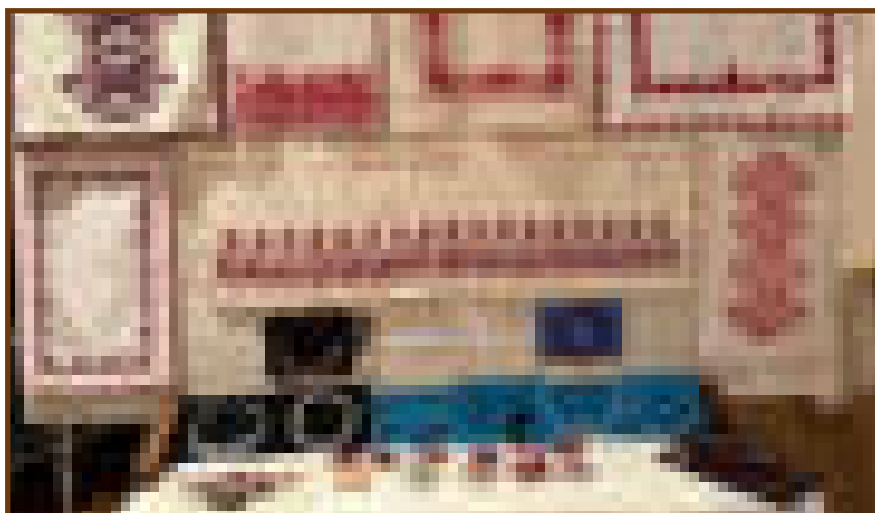
Az újszászi Népi Díszítőművészeti Szakkör 40 éves jubileumi ünnepségéről
Bathó Edit fotóival

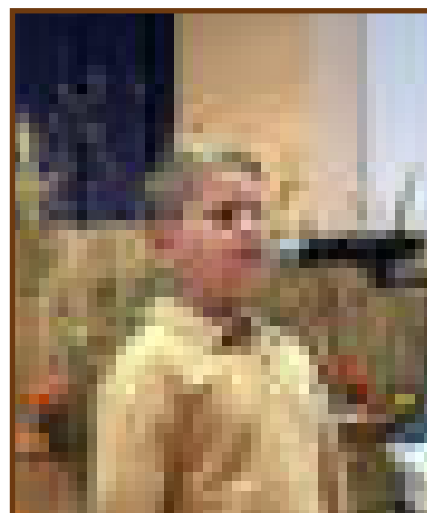
A Rozmaring Népdalkör

Dobozi Róbert polgármester

Szabó Pál Antalné munkái

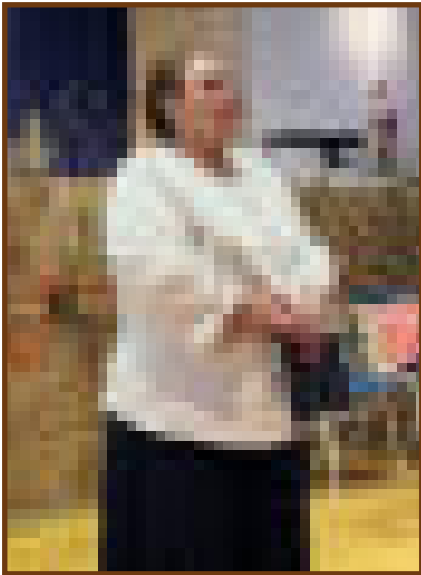
Lippe Dominik versmondó

Gara Istvánné munkái

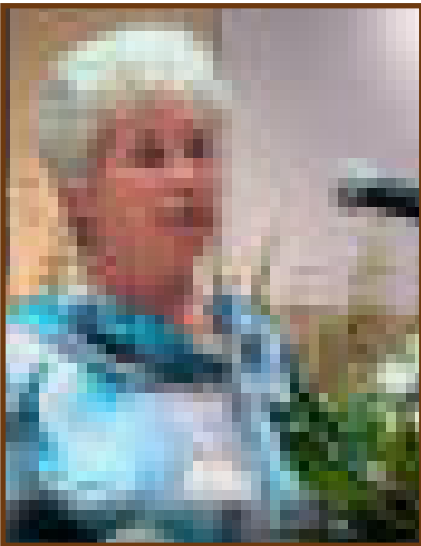
Szacskó Levente énekes

*Kenyeres Sándorné, a JNSZ vármegyei
Népművészeti Egyesület ny. elnöke*

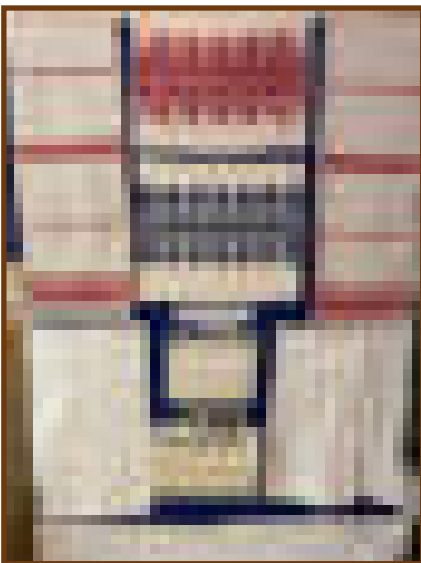
Veres Józsefné hímzései

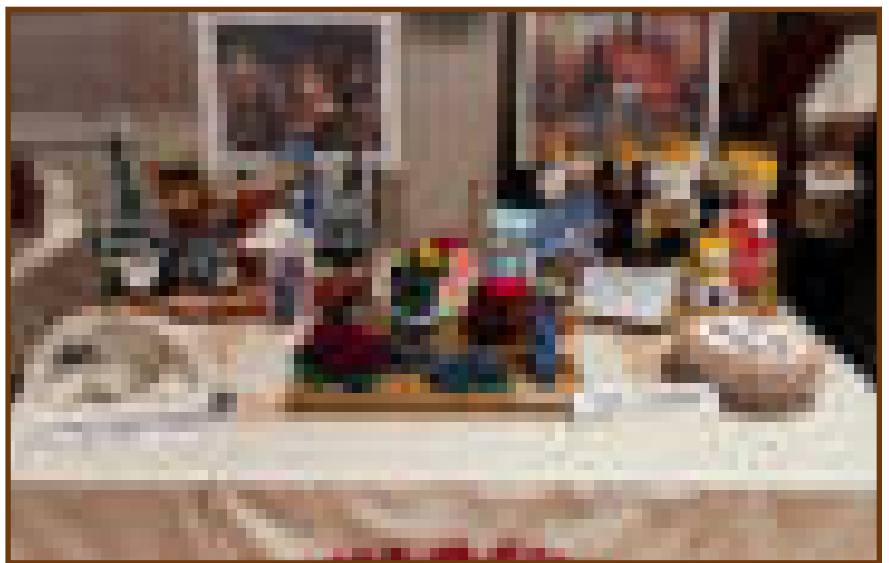
*Veres Józsefné, a Népi Diszítőművészeti
szakkör vezetője*

Szajkó Gyuláné viseletes babái

Oszlányi Istvánné hímzései

Püsök Rozália és Tóth Lászlóné munkái

A JÁSZBERÉNYI TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZET TANÁRAI IV. RÉSZ

Ifj. Kaszás Gyula
(1903–1980-as évek vége)
ének- és zenetanár, karnagy

1903-ban született Budapesten. Apja, Kaszás Gyula (1881–1970) számos budapesti dalkör vezetője, híres, országos karnagy, a Zeneakadémia tanára. Anyja, Milkivic Alojzia (1879–1968), aki a családi háttérrel biztosította. Két testvére volt: Eta és Géza, akik ugyancsak a zenei pályát választották.

Elemi és felsőbb iskoláit Budapesten végezte az evangélikus főgimnáziumban. Ezt követően a Zenei tanulmányait a Nemzeti Zenedében, majd a Zeneművészeti Főiskolán folytatta, ahol 1923-ban középiskolai énektanár, 1930-ban pedig

Kaszás Gyula

énektanári oklevelet kapott. Tanárai: dr. Toldy László, Hammerschlag János, dr. Lajtha László, Noseda Károly, Szabados Béla stb. Szakirodalmi munkássága: a magyar hangszergyártás ismertetése történelmi alapon, kritikai cikkek, szakönyv szerkesztése stb. Szerzeményei: műdalok, gyermekdalok stb.

Később egyházi karnagy Budapesten, majd a miskolci Nemzeti Színház karnagy, az OMDSz borsod vármegyei kerületi karnagy, a miskolci Dalárdaegyesület karigazgatója, később több budapesti dalárda karnagyja volt. Sok hangversenyen vett részt, mint vezénylő karnagy és kíséző, mint énekművész. Két ízben vett részt nemzetközi dalosversenyen. (Amsterdam, Haarlem), az 1930-as évek közepétől 1944-ig a csepeli államilag engedélyezett Zeneiskola igazgatója volt. 1944-ben, Erdély visszacsatolása után

a zilahi református Wesselényi Kollégiumban zenetanári feladatokat látott el. A háború utáni társadalmi változások Jászberénybe sodorták, és az 1945/46-os tanévtől kezdve a jászberényi Tanítóképző zenetanára és karnagya lett. Ezenkívül 1955 és 1958 között énektanári és osztályfőnöki feladatokkal bízták meg a jászberényi Leánygimnáziumban, mivel a Leánygimnázium átmenetileg a Tanítóképzőben kapott elhelyezést.

Ezekből az időkből két újságcikk is olvasható, amelyek a karnagyi fellépéseiről tudósítanak:

„1957. május 11-én este 7 órai kezdettel tartotta meg a jászberényi Zirzen Janka állami Tanítóképző és állami Leánygimnázium hagyományos hangversenyét. A hangverseny megrendezése és művészi színvonala önmagát dicséri. A közönség meglepedésséggel, lelkes tapsal jutalmazta az egyes számokat. Sok megérdemelt tapsot kapott a műsorban fellépő női kórus és az intézet zenekara, melyet Kopácsiné, Ernőffy Lilla, valamint Kaszás Gyula zenetanárok vezényeltek.“

Csoportkép 1957-ből. Kaszás Gyula középen ül András Béla igazgató mellett. A szerző a felső sorban jobbra a másodikik

Egy másik tudósítás az 1959. június 11-i fellépéséről: *„A Ságvári Endre kulturális Seregszemle jászberényi kerületi bemutatója. 600 dalos ajkáról vasárnap, a délutáni órákban Jászberény Főterén – Elöl járunk a harcban – zengett a dal. A résztvevő összes énekkarak megnyitó számát Bakki József karnagy vezényelte.*

A műsor a Művelődési Központban folytatódott. Fellépett a Palotásy Énekkar, a kiskorú zeneiskolások és a honvédség KISZ énekkara, valamint a Gimnázium Vegyes- és Leánykara. A leánykórus jó hangképzéssel, szépen énekelt Kaszás Gyula karnagy vezényletével.“

A következő idézet olvasható még a Tanítóképző Évkönyvéből az 1948-ban történtekkel kapcsolatban: *„A centenáriumi (1848 századik évfordulója) kulturális program keretében került sor július és augusztus hónapokban annak a 10 komolyzenei előadásból álló sorozatnak a megtartása is a tanítóképzőben, melynek a szórakoztatáson kívül már magasszintű művelődési rendeltetése is volt. A nagy népszerűségnek és látogatottságnak örvendő ének- és zenebemutatókkal egybekötött zenei elemzések irányítói Kopácsy Béláné, Berzátzy László és Kaszás Gyula zenetanárok voltak.“*

1959-ben a Tanítóképző főiskolává alakulása után Kaszás Gyula megvált az intézettől, és feleségével Budapestre költöztek. Hogy Budapesten melyik iskolában tanított, azt nem sikerült kikutatni, csak annyi ismert, hogy valamelyik zeneiskolában. A korabeli újságokban csak az a hír található róla, hogy 1966-ban egy Bartók hangverseny keretében a mosonmagyaróvári gimnázium dísztermében Kaszás Gyula méltatta Bartók Bélát, ugyanis néhány évet – felesége tanácsára – ebben az iskolában töltött, mint zenetanár. Felesége

rokonsága ugyanis Győrben élt. Ezután újra Budapestre kerültek, és a Nefelejcs utcában laktak.

1981/82-ben a neve a Zeneakadémia aranydiplomásai között szerepelt.

A következő kommentár jelent meg karmesteri teljesítményéről: *„Precíz vezényletével és szép szövegkiejtéssel és színezéssel*

elérte a közönség frenetikus tapsát, őszinte elismerését.”

Gyakran vendégszerepelt az Operaházban, a Zeneakadémián pedig olyan neves énekeseket kísért zongorán, mint Gyurkovics Mária és Orosz Júlia. Ezzel iskolai éveink alatt a maga szerény módján, de eldicsekedett.

1934-ben kötött házasságot Csonka Erzsébet Irénnel, aki fiatal korában, házasságkötésükig Győrben és Budapesten is színművészkedett. 51 évig éltek együtt. Gyermeük nem született.

1985-ben Kaszás Gyula elveszítette feleségét. A gyászjelentésben megható módon búcsúztatta.

Jómaga még egy ideig nagyon elhagyottan, egyedül élt, az 1980-as évek végén hunyhatott el, mikor is rokonai szűk családi körben búcsúztatták el.

Ufer Sárközi Ágnes helytörténeti kutató

Források:

A Jászberényi Tanítóképző Évkönyve 1968/71. 14.
A Magyar Zenepedagógusok 2013-as évi "Kerek" születési évfordulóiból IV. bőv. változat,
Budapest, 2013

Evangelikus Főgimnázium Értesítője, Budapest
1921/22 14.

Kisalföld 1966. május 11.

Magyar Muzsika könyve (szerk. Molnár Imre) 413.

Szolnok Megyei Néplap 1959. jún. 12. 4.

Tiszavidék 1957. május 11.

Csonka Erzsébet gyászjelentése – dspace. oszk.
hu Pannon Digitalis Archívum

Csonka Emil zenész unokaöccs (Budapest) közlése nyomán

Kaszás Gyula fotója a Tanítóképző Intézet tablójáról

Emlékezés Mihályi Petronella keresztesnővérré

95 évvel ezelőtt, 1929. szeptember 2-án két fiatal jászapáti lány, Mészáros Erzsébet és Mihályi Róza is felvételt nyert a Szent Keresztről Nevezett Irgalmasnővérek rendjébe, és Zsámbékon megkezdték felkészülésüket a szerzetesi hivatásra.

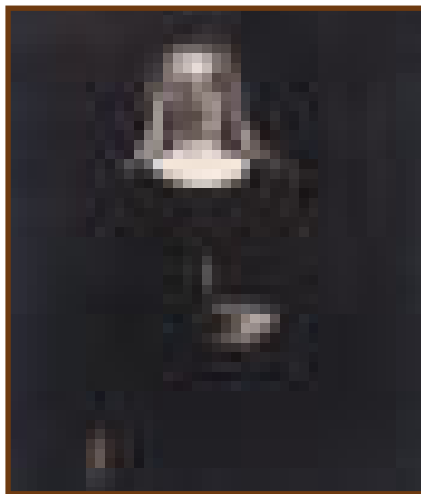
A keresztesnővérek társulatának küldetése, a nővérek népszerűsége

A svájci Ingenbohlban alapított (1844), szegénygondozással, betegápolással, tanítással és neveléssel foglalkozó, Assisi Szent Ferenc harmadrendjének lelkiségét követő kongregáció közös-

**Mihályi István és
Nagy Lukács Erzsébet 1962-ben**

ségei gyorsan elterjedtek Európában. A keresztesnővérek 1904-ben vásárolták meg a romos állapotban levő egykori Zichy kastélyt, és Zsámbékon alakították ki a novícia házat, valamint az 1913 elejétől önállósult magyar rendtartomány központját. 1927-ben a 29 női rend közül a keresztes nővéreké volt a negyedik legnépesebb, alig két évtized alatt szegényházak, árvaházak új hálózatát építették ki, aktív szerepet vállaltak a veszélyeztetett gyermekek nevelésében, a betegápolásban és az oktatásban.

Ünnepélyes fogadalmán 1932-ben

A nővérek népszerűségének oka szellemiségükben rejtett: az evangéliumi történetben Jézus lábainál ülő, órá figyelő Mária, és a sok házi dologban sürgő-forgó nővére, Márta hozzáállásának harmóniáját valósították meg. „Elfordultak a világtól és megnyíltak a világnak, vállalták az evangéliumi szegénység áldozatát, de a rájuk bízottaknak színvonalas kényelmet teremtetek. Szűzi tisztaságban éltek, de

nemzedékeket készítettek fel a feleségi szerepkörre és az anyai hivatásra. Égi hazába igyekeztek, de a földi haza, Magyarország nemzeti szellemét ápolták. Feltétlen engedelmességet tanúsítottak az egyházzal és előljáróikkal szemben, szelídek voltak és alázatosak lelki életükben, munkájukban; de makacsul állhatatosak céljaik elérésében”- összegzi meglátásait dr. Rabár Ferenc, a magyar keresztesnővérek történetének elkötelezett kutatója.

Mihályi Róza családi háttere, indíttatása

Mihályi Róza 1908. szeptember 10-én Jászapáti született, vallásos földműves szülők első gyermekeként. Édesapja, Mihályi István, édesanyja, Nagy Lukács Erzsébet. Róza után három fiú érkezett: István, Zsigmond és Mihály. 1914-ben az édesapát is elvitték a Nagy háborúba. Nehéz évek jöttek az egykori Őrsi úti (napjainkban dr. Szlovencsák Imre út) házban élő kis családra. A családfő – halálos veszedelmek sorát túlélve – hét esztendő után épségben hazatért a szibériai hadifogságból. Tanyát és földet béreltek a jászkiséri határban. 1923-tól Gábor, Erzsébet és Miklós születésével teljessé vált a család.

Róza tizennyolc évesen bérállkozott és Lisieux-i Kis Szent Terézt választotta védőszentjéül. Láta a sokféle sebzettséget, szegénységet; egyik unokatestvére is hajóra szállt, hogy Amerikában próbáljon szerencsét. Varrónőként hogyan segíthet ő ezen, valójában milyen feladatra hívja Isten? Betegeket ápolni, rászorulókon segíteni – Jézus jegyeseként. Szíve mélyén egyre határozottabb alakot öltött ez a vágy – és elvezette Zsámbékra.

Belépéstől az örökfogadalom letételig

A jelölteket – alkalmasságuk, szerzetesi hivatásuk megtapasztalása érdekében – a szolgálat különféle ágaiban foglalkoztatták, Rózát például a kórházba, illetve a leányiskolák növendékei mellé osztották be. 1931. július 27-én a beöltözéssel felvételt nyert a noviciátusba. Előrehaladása alapján Rózát is „méltónak találták” és ünnepélyes első szent fogadalmat tett 1932. július 28.-án. Rendi neve Petronella nővér lett. A hagyomány szerint Szent Péter lánya, vagy unokahúga viselte ezt a nevet. A szikla, mint szilárd

és erős anyag, erényeket, kitartást és stabilitást képvisel.

Ezután hat évnyi juniorátus következett, az évente megújított fogadalom egy évre szólt.

1938. július 8-án Zsámbékon tett örökfogadalmat, jelmondata: „JÉZUSÉ ÖRÖKRE!”

„Imádkozzunk egymásért, hogy ott túl is, mind a nyolcan Jézus szívében találkozhassunk” írták Petronella, Crescentia, Immaculata, Anastasia, Paduana, Asteria, Fidelia, Bonita nővérek a közös Örökfogadalmi szentképen, emléklapcskán.

Első szolgálati hely: Törökbálint – Mária Óltalma Leánynevelő Otthon 1932–1936

A 12 éven felüli, nehezen fegyelmezhető, árva leánygyermek részére létrehozott elemi és ismétlő gazdasági iskola 1929 novemberében kezdte meg működését. A tananyag mellett a nővérek „a családi tűzhely számára”, illetve különböző háztartási munkák, kertészkedés, állatgondozás körében való alkalmaztatásra is felkészítették a lányokat. Petronella nővér nevelőnőként dolgozott itt, 22–28 nővértársával együtt.

A tartományi vezetés támogatta a nővéreket abban, hogy hiányzó iskolai végzettségüket pótolják. Petronella nővér számára ez az elemi iskola 5. és 6. osztályának, a későbbi években pedig a polgári iskola négy osztályának sikeres elvégzését jelentette. Törökbálinti feladatai mellett két éves képzéssel 1936. június 23-án oklevéles betegápoló szakképesítést szerzett, megnyílt előtte a vágyott kórházi szolgálat útja.

Kórházi állomáshelyek

1936–1938. Pécs, Erzsébet Tudományegyetem Sebészeti Klinika

A klinika Pozsonyból áttelepült professzor főorvosa az 1929-es indulástól kezdve itt is kifejezetten a betegápoló keresztesnővérek alkalmazásához ragaszkodott.

1938–1942. Mohács, Baranya Vármegyei László Kórház

1936 októberében hét nővérral indult a rend szolgálata, 1938-ban már 20 főt számlált közösségük. Petronella nővér a sebészeti, belgyógyászati, szülészet-nőgyógyászati, fertőző osztályokkal, elme megfigyelő részleggel 250 ágygal működő intézmény min-

den osztályán dolgozott, megismerte azok sajátosságait.

1942. szeptember 12-től 1945. október 1-ig Szabadka, Állami Kórház

Az első világháború végén a nővérek műtökökkel felszerelt hadikórházzá alakították zsámbéki anyaházukat. Miután a Délvidék 1942-ben újra magyar közigazgatás alá került, a tartományi vezetés most azt vállalta, hogy szerze-

gyében a szerzetespapok és szerzetesnővérek álláshoz jutását. Petronella nővér is Székesfehérváron telepedett meg, legalább hat-nyolc rendtárs közelségében. Tizenhat évig albérletben lakott Inviolata szatmári irgalmas nővér és családjának jóvoltából. 1967-ben kapott egy szobát a tanácstól, melyből összkomfortos garzonlakást alakított ki. A Bazilikától pár lépésre, közel a püspökséghez, postához, ren-

Társai körében 1950 körül a jellegzetes karórával

téseik a szabadkai kórházban vesznek részt a sebesült katonák és a civilek ápolásában. Petronella nővér két fivére is kint volt a Don kanyarban.

1946–1947. Szőnyi Kórház

1945-ben a kettéosztott Komárom déli városrésze kórház nélkül maradt. Petronella nővér és társainak tapasztalatára is szükség volt most itt ahhoz, hogy 1946. február 8-án öt osztályon, 160 ágygal – az üresen álló Gyürki kastélyban – megindulhasson a kórház működése.

1948-tól 1950. május 15-ig Mohács, Baranya Vármegyei László Kórház

A szétszórás évzidei

A felekezeti iskolák államosítása (1948), majd a rendek működési engedélyének 1950-es megvonása 446 keresztesnővért is megfosztott hivatásától, sokan méltatlan életkörülmények közé kerültek. Petronella nővér mohácsi munkaköre is megszűnt, néhány hónapot családjánál töltött Jászapátin.

Shvoy Lajos székesfehérvári püspök messzemenően segítette egyházme-

delőintézetéhez, autóbusz pályaudvarhoz, mindenhez, ami fontos.

Évtizedeken át végzett házi betegápoló munkája város szerte ismertté tette. 1952-től 1968-as nyugdíjba vonulásáig a megyei szakrendelő intézet asszisztenseként dolgozott. Nyugdíj mellett, éveken át egy magánrendelő fogászati asszisztense volt. Így tudott gondoskodni 102 évet megélt, Jászapátin lakó nagynénjéről.

Kezdetől fogva látogatta a szociális otthonokban pl. Jászberényben a volt Ferences rendházban élő, vagy vidéki plébániákon meghúzódó nővértársait. Tartós ápolásra szoruló rokonait gyógyszerrel, segédeszközökkel is segítette.

1975-től élete végéig „személyes szeretet szolgálatot” működtetett az idős atyák és más jólelkű emberek adományából – ruhanemű, élelmiszer, tüzelő, pénzösszeg rendszeres juttatásával. Legalább száz személy – egyedül élő, idős, beteg emberek, sok gyermekes, – köztük cigány – családok, fogyatékos-sággal élő gyermeket nevelők, nehéz sorban élő rendtársak támasza volt.

1982-ben ünnepelte arany jubileumát Pannonhalmán „csendes lelkigyakor-

lattal”, 1987-ben pedig Erzsébet húgával és a jászpáti hívekkel együtt vett részt a Mátraverebély-Szentkúti 40 éves jubileumi zarándoklaton, hálát adva édesapja több éves szentkúti búcsúvezetéséért is. 1988-ban, örökfogadalmának 50 éves jubileumát a Szent Jobb Székesfehérvárra érkezésének ünnepi fénye, öröme is beragyogta. „JÉZUSÉ ÖRÖKRE!” jelmondatához híven, Jézussal való bensőséges kapcsolatban élte napjait: imaórák, szent-

Mihályi Róza útlevel képe az 1988-as pápa látogatásra

mise, szentáldozás, szentségimádás, rendszeres szentgyónás, lelki olvasmányok voltak legfőbb erőforrásai. Nem nézett televíziót, csak egy kis rádiója volt, a Vatikáni Rádióra állítva, hogy az esti rózsafüzért közösségekben mondja el. Vasárnap délutánonként viszont örömmel összejött Éva és Crescentia nővértársával egy kis sütemény melletti römizésre.

Visszaemlékezések

Unokahúga Varga Gézané Mihályi Katalin:

„Róza néni – így szólítottuk Őt a családban – 1950 őszén otthon volt Apátin. A családi emlékezet megőrizte, hogy Ő hívta fel édesapánk – akkor már két gyermekes, Pestre ingázó családfő – figyelmét: „Gabikám, Berénybe tűzoltókat keresnek, most kiabálta a hangosbeszélő”. Így indult el néhány hét múlva édesapánk közel 30 éves, eredményes tűzoltó pályája.

Pár hónap múlva a családjunk átköltözött Jászberénybe. Mivel Róza néni sápadtnak látott bennünket, gyerekeket, legközelebbi látogatásán vaspótló „étrendkiegészítőt” is hozott, emlékszem egy nagy mágnespatkó volt az üvegén.

Ahogy a többi unokatestvérnek, úgy nekünk is nagy élmény volt amikor – évekkel később – meglátogattuk Fehérváron a Kossuth utcai kis lakásában. Egy alkalommal kivitt bennünket a Velencei tóra, jót fürödtünk, még csónakot is bérelt számunkra, nagyon szép délután volt!”

Unokaöccse Mihályi István:

„Nagymamáéknál töltött nyaraim során Ő adta kezembe Molnár Ferenc Pál utcai fiúk című regényét, aztán évekkel később egy könyvet a francia „munkáspapokról”. Elindított egy úton. Láttam szüleinek írt rövid levelezőlapjait, amit mindig „Drága jó Szüleim!” megszólítással kezdett.

Akkor még nem lehetett ilyesmit venni Apátin, ezért húga, Bözsi, Róza néni kérte meg, hogy Székesfehérváron vegyen neki egy női kerékpárt és vasúton küldje haza. Együtt mentünk ki Bözsi-vel az állomásra, és hazatoltuk a kerékpárt.

Ért Ő is eljött 1972-ben a műegyetemi ballagásomra. Mérnökként Székesfehérváron helyezkedtem el, gyakran meglátogattam. Később szívesen jöttek velem a lányaim is. Többször vittük őt Pannonhalmára, a lelki napokra. Korán kezdte a napot, indult injekciózási, apóloői körújtára, ezért időben nyugovóra is tért. A kedvünkért egyszer kivételt tett, és fogadott bennünket, hogy az ablakából, „mint emeleti páholyból” nézhessük a nyári színház előadását.

Központi helyen lakott, sokan kereshették. Ha nem volt otthon, az ajtaján kis cédula kitűzve a felirattal: pl.postán vagyok. fél 12-kor érkezem. Talán óvatosságból – szinte sosem mesélt, csak egy-két kivételre emlékszem: „Egy fiatalember a katona idejét töltötte Fehérváron. Nálam helyezte el a civil ruháját, hogy amikor kimenőt kap, átöltözve el-mehessen szentmisére...”

Édesanyánkat többször meglátogatta, amikor kórházban volt Budapesten.

Unokaöccse műegyetemi ballagásán rokonaival 1972-ben

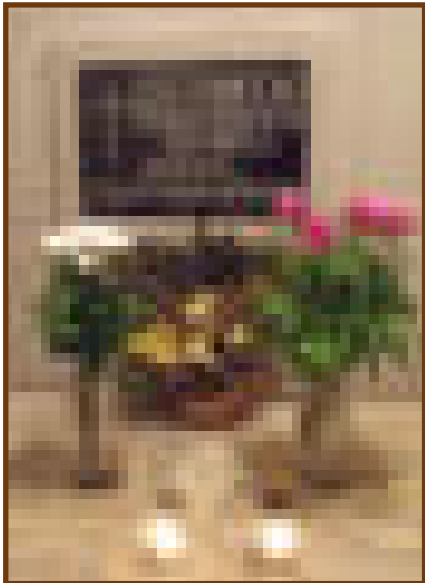
A fényképalbumában nemcsak egyházi személyek képét őrizte: a rendalapítójuk Scherer Mária Terézia anyja, a pápák XI. Piustól II. János Pál-ig, püspökei Prohászka Ottokártól Szakos Gyuláig. Ott volt fivéreinek-sógornőinek esküvői képe, aztán nekünk, gyerekeknek elsőáldozási, majd esküvői képeink, gyermekeink fényképei Sokat imádkozott értünk, testi-lelki fejlődésünkért, rendszeresen szentmisét ajánlott családtagjaiért.

Legfiatalabb fivérei, Gábor és Miklós gyerekei között én voltam az első, aki diplomát szerzett. Hálás vagyok, ami-

Egyszer épp ott voltam, mikor a betegtárs megszólította: „Magából olyan, nyugalom, erő, meg szeretetet árad...” „Szerzetes vagyok” – csak ennyit mondott mosolyogva, csendesesen, de határozottan”.

Petronella nővért, a fáradhatatlan Rózsika néni közmegebecsülés övezte Székesfehérváron. 1988. december 26-án, néhány napos betegeskedés után hunyt el otthonában, a karácsonyi látogatásra érkezett fivére, Gábor és családja körében.

Január 6-i gyászmiséjén legalább tíz atya imádkozott az oltárnál lelki üdvéért. Hálaadó szívvel és azzal a szilárd reménnyel vettük körül koporsóját a zsúfolásig telt karmelita (szemináriumi) templomban, hogy az egykori fohász teljesült, Jézus a szívére ölelte Őt „ott túl”.

Mihályi Róza sírhelye Székesfehérváron a Karmelita templom altemplomában

Sírja az altemplomban található. A családból már csak mi, testvéreinek gyermekei vagyunk, akik személyesen ismertük Őt, néhány nővértársát, életének példáját. Kötelességünknek tartjuk, hogy méltóképpen őrizzük emlékét, és adjuk tovább gyermekeinknek, unokáinknak és az utókoraknak.

Források:

Dr. Rabár Ferenc: A Szent Keresztről Nevezett Irgalmas Nővérek Magyar Rendtartománya

Doktori értekezés Debrecen BTK 2008.

<https://adoc.pub/queue/doktori-phd-ertekezés-a-szent-keresztről-nevezett-irgalmas-nv.html>

Demeter Erzsébet Eulália 1913–1938. In: Molnárné Szikszai Klára – szerk.: Urunk szolgálatában, Jászapátira jöttek Jászapátiról indultak Jászapáti, 2007. 379.

A Keresztesnővérek svájci tartományi központjának (Ingenbohl) évenkénti Névtárai 1948-ig.

Diós István–Viczián János: Előttünk jártak a hitben. 1945–2010 között elhunyt Kedvesnővéreink Budapest, 2014. 363.

Családtagok visszaemlékezései

Mihályi István villamosmérnök

Miért nem lett az Öregerdőben tüdőszanatórium?

Miért nem tudta jobban hasznosítani Jászberény az ún. Speyer kölcsönöket?

Bizonyára sokan meglepődnek a címen, és azon belül is egy idegen hangzású, és kevésbé ismert Speyer bankház hallatán. Talán azért, mert az elmúlt időkben sokezer embert tréfált meg, vagy vitte csődhelyzetbe a családok százait egy-egy média által agyonreklámozott kölcsönfelvételi akció. De menjünk vissza az 1920-as évekbe, amikor a Trianoni döntés után a megcsonkított ország sokkhatás alatt állt. Az első világháborút és a trianoni békeszerződést követően a magyar gazdaság és társadalom korábban soha nem látott nehézségekkel nézett szembe. A terület- és népességvesztések, az infláció, az ország elszigeteltsége óriási kihívásokat okozott Magyarországnak. Az ezeréves magyar királyság elveszítette területének közel 2/3-át, természetes erőforrásaiknak nagyrésztét. Egy háborút veszített, elszegényedett és a győzelemittas szomszédjai által gyűlölt és lesajnált, de inkább utált ország voltunk. Az 1925-évi új lehetőségeket nyitott az ország és ezen belül a magyar városok jövőbeli fejlesztése terén. Ez pedig egy külföldi kölcsönfelvételi lehetőség volt, nevezetesen az amerikai *Speyer-bankháztól*. Ebben a kilátástalan helyzetben az angolszász világ, egész pontosan az I. világháborúból győztesen kikerülő USA, jelentős gazdasági segítséget nyújtott az európai országoknak, de még a veszteseknek is. Természetesen a tőkét adó bankház nem jótékonykodott, a hitelbiztosítási kamatokkal betervezte a maga hasznát. De ebben a tanulmányban nem elemezzük azokat a gazdasági mutatókat, amely alapján rávilághatnánk megérte-e a kölcsön felvétele vagy sem. Számptalan konkrét példa volt arra, hogy sok város fejlődését jelentősen elősegítették a felvett hitelek. A sikeres városok az amerikai hitelek döntő részét infrastrukturális beruházásokra és közműfejlesztésekre fordították. A „*muszály vármegye*” székhelye, Szolnok városa a külföldi kölcsönökből közvetett és közvetlen módon is jelentős összegeket fordí-

tott az idegenforgalom fejlesztésére. A beruházások révén átalakult a városkép, aminek egy szimbolikus jelképe lett a kölcsönből épített Tisza Szálló. Szolnok városa gőzfürdőt, nyári Tisza-fürdőt, bérházakat, vágóhidat épített a kölcsönből, a felvett pénz összesen 26 milliárd korona volt. Az 1920-as évek derekán Szolnok – az országos sajtó szerint is – vonzó turisztikai célponttá vált. A két világháború között a város jelentős gazdasági fellendülést, és a városfejlesztésben szép eredményeket ért el.

De sokakban jogosan vetődik fel a kérdés, miért volt szükséges külföldi és hazai pénzügyi intézkedésektől kölcsönfelvételére. A világháború utáni nyomasztó pénzügyi helyzet minden magyar város igazgatásában, így Jászberényben is súlyosan éreztette hatását. A korona értéke és vásárlóképesége állandóan romlott, 1922-től pedig nagy zuhanásnak indult, másszóval elszabadult az infláció. Jászberény város gazdálkodása folyamatosan arra szorítkozott, hogy csak a város közigazgatásának legszűkebb kiadásait tudja fedezni. A kormányzat is tisztában volt a városok siralmas pénzügyi helyzetével, hiszen az államháztartás is hasonló helyzetben volt.

Bethlen István miniszterelnök és kormányának egyéves előkészítő munkája eredményeként Magyarország 1924-ben 250 millió aranykorona összegű kölcsönt, illetve kölcsönkibocsátási lehetőséget kapott. A kölcsön felvételével vállalni kellett háborús jóvátétel címen 200 millió aranykorona összeg megfizetését is. A Népszövetség közvetítésével és ellenőrzési jogával Magyarországot kezdték újra befogadni az európai nagyhatalmak által létrehozott békerendszerbe. Ennek első jele az volt, hogy Magyarországnak megadták a lehetőséget nagyobb államkölcsön felvételére. A magyar államkölcsön felvétele után, már 1925-ben megtörténhetett a városok részéről a kölcsönök igénylése. A városok részére a *Speyer & Co* amerikai bankcég révén

két részletben – először 10 majd 6 – összesen 16 millió dollár névértékű kölcsönt folyósítottak. 1925. július 22-én napvilágot látott az 1925. évi XXII. törvénycikk a magyarországi városok külföldi kölcsönéről, amely lehetővé tette a törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városok részére, hogy „a kormányhatóságilag engedélyezett hasznos beruházásaik költségeinek fedezésére külföldi értékre szóló, legfeljebb 1100 milliárd korona értéknek megfelelő külföldi, hosszú lejáratú, törlesztéses kötvény-kölcsönt” vehettek fel. Első lépcsőben Jászberény városa 30 000 \$ hitelt kapott, második lépcsőben pedig 4000 \$ felvételére nyílt lehetőség. A két lépcsőben kapott kölcsön teljes összege megközelítőleg 171 300 pengőt jelentett, miután 1927. január 1-jén bevezették az új pénzt, a pengőt.

De mi történt Jászberényben, a város hogyan hasznosította a felvett külföldi kölcsönt?

A város eredeti célja az volt, hogy a „Speyer kölcsönből” az Öregerdőben egy tudószanatóriumot akart építeni. A város küldöttsége megpróbálta meggyőzni a vármegye főispánját, hogy a felvett kölcsönt a tüdőbetegszanatórium felállítására fogja felhasználni. E cél támogatására a városban mozgalom indult be. A küldöttséget a polgármester vezette, és egy tizenöttagú városi elöljárókból álló tagság kísérte. A jászberényi vezetők nyomatékosan hangsúlyozták a főispán és az alispán előtt, hogy amióta elvitték a megyeszékhelyt, „azon ötven év óta Jászberénytől csak mindig elvettek, de adni soha nem adtak”. A korabeli sajtó részletesen beszámolt, hogy a fogadtatás alkalmából Friedvalszky Ferenc polgármester „tömör beszédben” üdvözölte a vármegye két vezetőjét, és összefoglalta azokat a nyomós érveket, amelyek az 1200 holdas jászberényi Öregerdő, szőlő és gyümölcsös területet egyedül alkalmassá teszik a vármegyében ilyen szanatórium létrehozására. Almássy Sándor főispán kedves szavakban válaszolt a polgármester javaslatára, és elmondta, hogy szülővárosának, és az egész Jászvárnak hasznos lehet a szanatórium, ezért messzemenő támogatásáról biztosította a küldöttséget. Alexander Imre alispán is megerősítette a jóindulatát, de már konkrétan célzott arra, hogy a tervet nem lehet megvalósítani. Ugyanis

három és fél milliárd korona az az összeg, amely rendelkezésre állna, de a megyei törvényhatósági bizottság előzetes döntése alapján 12 milliárd koronát szándékoznak fordítani a szolnoki vármegyei közkórház bővítésére. Az alispán válaszából kiderült, hogy a jászberényi javaslat vesztésre áll. Mint annyi más esetben, egy jó jászberényi javaslat újra vesztett a vármegye döntéshozóinál.

Miután végül a vármegye vezetése nem támogatta a jászberényiek javaslatát, így a kormányhatóság úgy döntött, hogy a kölcsönt a városi úthálózat fejlesztésére kell fordítani. Jászberény városa végül is másfélmilliárd papírkorona kölcsönt vett fel, és ezt útjavításokra fordította. Ez az összeg csak néhány makadámút javítására volt elegendő. A helyi lap újságírója így szomorkodik: „miután ezek az utak pár év múlva tönkre mennek és látszata pár év múlva semmi lesz. A sok pénz sárrá változik.”

1927 májusában viszont Jászberény vezetése egy nagy horderejű tervben döntött a város jövőbeni fejlődése szempontjából. A Rákóczi utat kinyitották, és két szép emeletes középülettel lett gazdagabb a város. Az egyik az adópalota volt – napjainkban a rendőrség székháza – a másik épület pedig a magyar posta jászberényi székházának épülete volt. Ekkor hangzott el a város polgármesterének dr. Friedvalszky Ferencnek híres mondása: „Egyszer meg kell indulni a haladás útján, mert különben soha nem lesz semmi ebből a városból.” Napjainkban is megszívlelendő nemes gondolat.

Metykó Béla helytörténeti kutató

Források

Fülöp Tamás: „Erőtartalékok a nemzeti célok szolgálatában” – Az 1925. évi városi kölcsön és felhasználásának alternatívái. Hitelintézeti Szemle, 16. évf. 3. szám, 2017. szeptember, 119–147.

Dr. Inántszy-Pap Elemér: A magyar városok Speyer-kölcsönei. Városi Szemle, 24. évf. 1938.I. Tanulmányok

Jászkürt 1927.5.22 sz.

Pénzügyi Közlöny LIII. évf. 1926. dec. 10. 33.sz. Városok újabb külföldi kötvénykölcsön feltételeit szabályozó rendelkezéseinek végrehajtása tárgyában. 1926. évi 5.445/P. M. sz. Pesti Hírlap, 1925. október. 8. / 226. sz.

VERSELŐ JÁSZOK ÉS KUNOK

Este a tanyán

Az eperfa tetején
Vörösen áttűz a nap még.
Az ég alja kéklően ég.
Fuvallat leng a tájon át,
a szemem békés csendet lát.
A szellő suttozva mesél,
olvasott regéket zenél.
A harang szava felmereng,
nyugvóra melán zeng.

Homályba vész az esti kép.
A csorda törtetve lép,
a kolompok hangja elvész.
A zaj sötétté enyész.
A csillagok gyulladoznak,
villogva pislákolnak
Az est ciripelő csend.
Nyugalom száll rám,
A nyár itt boldogság.
(1943)

Nyár a búzamezőn

Forró napnak sugára
rátűz a búzamezőre.
Pipacs, szarkaláb szára
lopózott be beléje.

Leszedni mentem, még
búzavirágot is kerestem.
A csokor a kezemben,
szellő meg felettem.

Ahogy búza sárgája,
csakrom tarkája,
lebben a szélben
hajam barnája.

Szerettem volna kék
ég felé repülni tarkán,
a naptól fénylő sárgán
virító búzamezőn.

Őszi Mátra

A hegyoldal féllábbal átlépett az ősze.
Ferde szemű levelek, sárga, barna, tarka
lehullanak tenyérynyi avarba.
Csipkebogyó vöröse integet lobogva.
Belenézek az egészet átölelő
sárgás ködszálat húzó sugarakba.

Dr. Soós Juszti

II. Nagykunsági tervező és alkotó tábor – Szerbia, Bácskossuthfalva

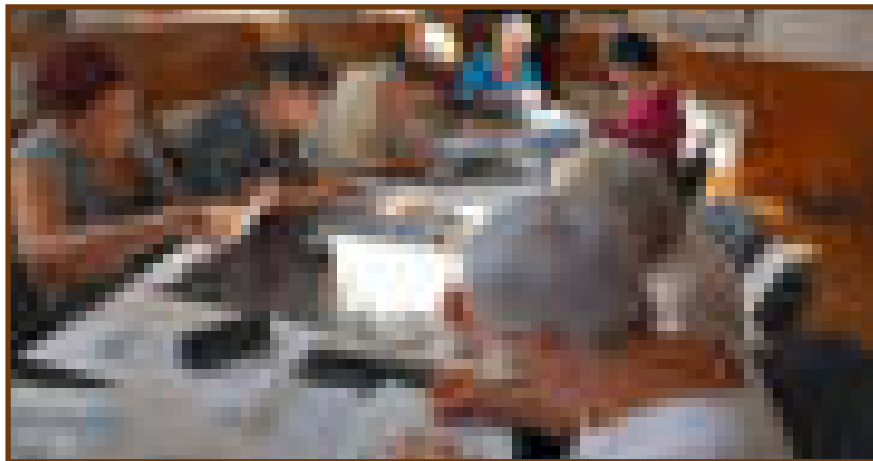
Az idei vajdasági hímző táborunk rendhagyóra sikeredett, amely rendhagyó részéből is szeretnénk a jövőben hagyományt teremteni.

A tavalyi évhez hasonlóan, a KÖE 2024. június utolsó hetében Kunmadarason megrendezett konferenciájával egybekötött tervező és alkotó, a nagykunsági hímzéseket és nagykunsági verticsipke mintáit feldolgozó tábor tematikája alapján, idén is megrendezésre került a szerbiai Bácskossuthfalván az Ady Endre Művelődési Központban és velük együtt, *Kun kincseink* címen az értékmentő népművészeti tervező és alkotó tábor. Helyi és környékbeli résztvevők mellett a Nagykunság településeiről is érkeztek vendégek. A jelenlévők feladata már az előző években megismert nagykunsági szűcs- és szűrhimzés ornamentikájának a „továbbgondolása” volt. Továbbra is a fő szempontként szerepelt, hogy a nagykunsági hímzések jellegzetességeit megtartva, a Nagykunságban egykor dolgozó szűcsmesterek által létrehozott minták motívumkincseit nem összekeverve alkossanak újat. Most már nemcsak lakástextilekre és viseleti darabokra való tervezés volt feladat, hanem ékszerre és stólára való szűcsornamentika komponálása és annak elkészítése is.

A tábor első két napján a tervezés kapott fő szerepet. Mindenki több tucat ékszer és stóla hímzsmintát rajzolt. A kivitelezési munka szerdán vette kezdetét. Hihetetlen lelkesedéssel és rengeteg kreativitással telt el a hét. Mindenki túlteljesítette magát. Belefeledkezve a kihívások legyőzésébe és az alkotás örömeibe, tervezett, majd hímzett mindenki. A legfiatalabb (6 éves) és a legidősebb (80+) táborlakó egyaránt, ezért az eddigi gyakorlattal ellentétben, nem 17 óráig tartottak a tábori foglalkozások, hanem 19 óra után mentek haza a helyi asszonyok. Mi pedig, Magyarországról érkező vendégek (bár nem is vendégeknek, hanem inkább családtagoknak számítottunk...) minden nap „túlórába” esve, még éjszaka 23 órakor is szorgalmi feladatként rajzoltunk, majd készítettük a tervek alapján a kész ékszereket.

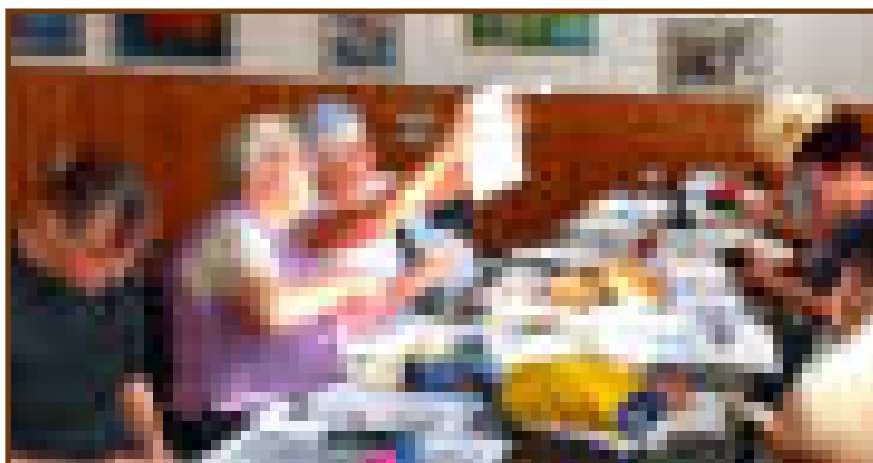
A szűcs minták vászonra, a szűr minták gyapjú nemezre kerültek fel, ékszer-alapnak vagy fém vagy gyapjúnemez

szolgált. Készültek függők, medálok, nyakövek, karkötők, gyűrűk, brossok és mindenki kidrukkolt egy-egy szűcs-hímzésből tervezett stóla mintát, aminek elkészültét 2024. november 15-re tervezzük, a Tarka Virág Kézimunka Csoport jubileumi évének tiszteletére megjelenő könyv bemutatójára.

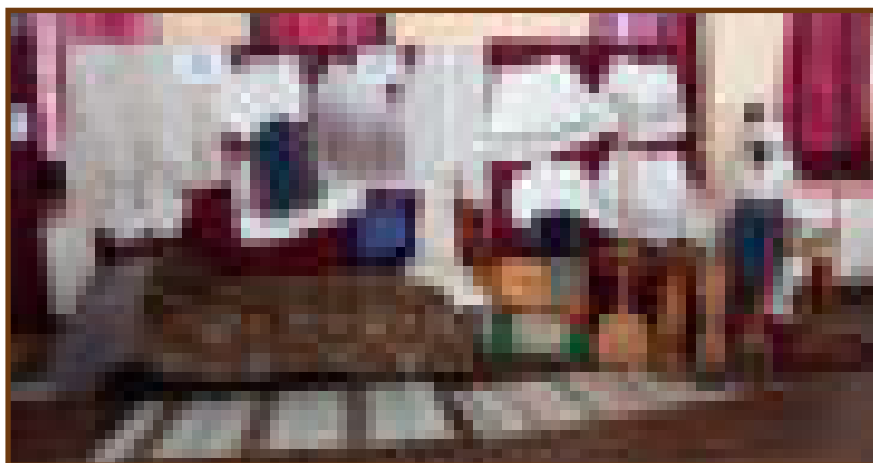
Terveznek a tábor résztvevői

Fotó: Bán Andrea

Folyik a munka a táborban

Fotó: Bán Andrea

Részlet a népművészeti kiállításból

Fotó: Bán Andrea

Külön meg kell említeni, és köszönetet mondani a szakácsainknak, akik a tábor minden napján nagyon finomat és sokat főztek.

Az idei tábor rendhagyósága az elsőként megrendezésre került „Barátság Hídja” multikulturális program volt. Az alapötletet az adta, hogy a KÖE (Kézműves Örökség Egyesület) 2019-től összefogja a vajdasági és a nagykunsági kun települések kézimunkázó asszonyait, valamint lehetőséget teremt a továbbképzésekre, a szakmai fejlődésre, a tanulásra. Az évek teltevel ezen alkalmak alatt ismeretségek, barátságok szövődtek. Most már több közös programot szervezünk csoportjaink részére Magyarországon és Szerbiában egyaránt. A vajdasági tagjaink közt vannak vegyes és szerb házasságban élők is. Közös elhatározás, hogy még jobban ismerjük meg egymást, egymás kultúráját. Az ötletet tett követte. Az Ady Endre Művelődési Központ együttműködve a törökszentmiklósi Kézműves Örökség Egyesülettel és a cserepesi sokolac Nika 2012 Egyesülettel megszervezte a *Barátság hídja* elnevezésű multikulturális rendezvényt.

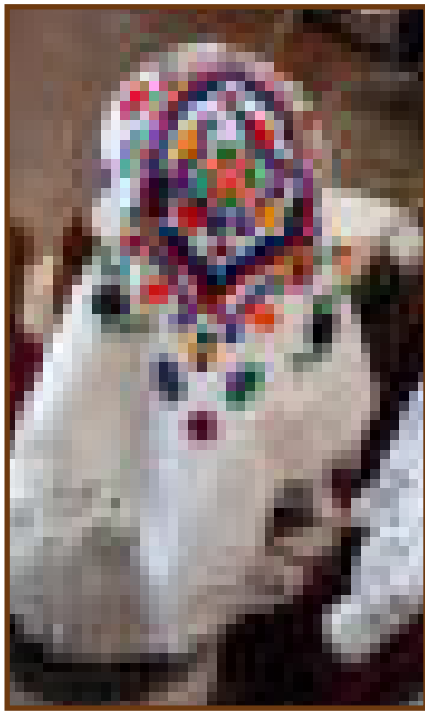
A tábor is kapcsolódott a multikulturális rendezvényhez, így a program részeként meg lehetett tekinteni a nagykunsági szúcshímzés ornamentikájából tervezett és megalkotott ékszerek tárlatát.

A programot hagyományos magyar és sokac népzene, néptánc színesítette. Az emlékezést pedig a résztvevők által készített hagyományos sütemények, ételek kostolója erősítette.

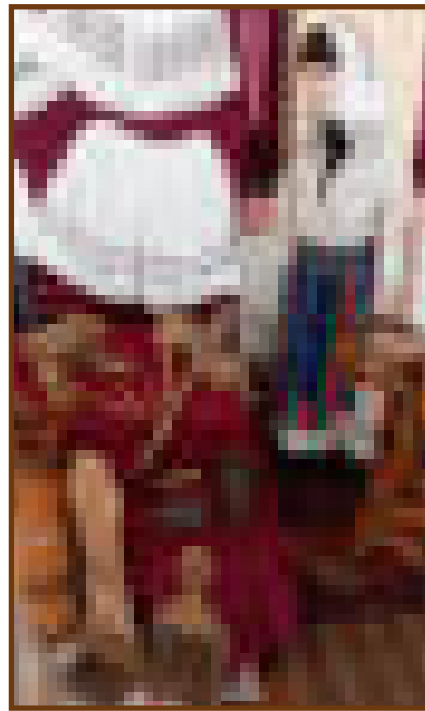
A kiállítást vacsora követte: kemenében sült malac, hagymás burgonyasaláta, amit pálinkával, sörrrel, borral, üdítővel öblíthettek le a jelenlévők.

A szervezők úgy döntöttek, hogy a jól sikerült programból hagyományt teremtenek.

Bán Andrea etnográfus

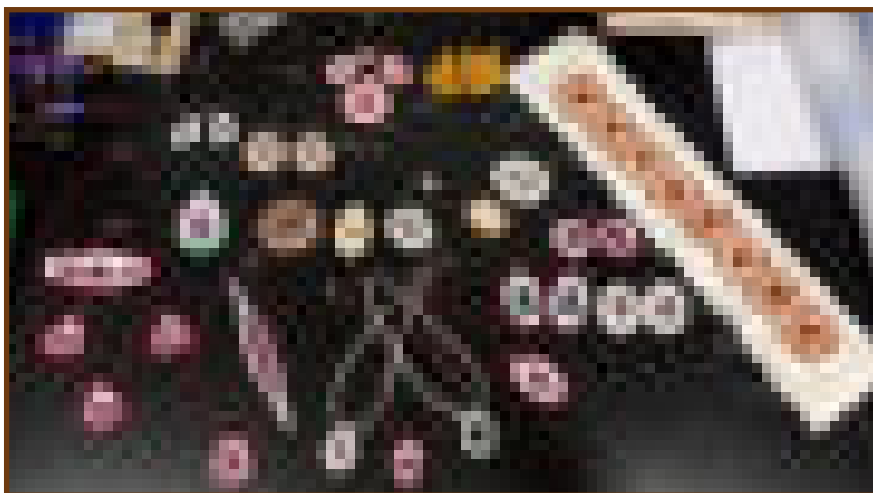
Hímzett fejkendő
Fotó: Bán Andrea

Részlet a kiállításból
Fotó: Bán Andrea

Részlet a Barátság hídja című kiállításból
Fotó: Bán Andrea

A tábor résztvevőinek munkái
Fotó: Bán Andrea

Levéltári nap Szolnokon

A Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Levéltára szeptember 10-én már a 26. alkalommal rendezte meg hagyományos Levéltári napját a Vármegyei Önkormányzat dísztermében.

Mint mindig, úgy most is szép számú közönség gyűlt össze a patinás épület dísztermében. A közönséget elsőként Dr. Katona Károly, a JNSZ vármegyei Kormányhivatal főigazgatója köszöntötte, majd a JNSZ vármegyei Önkormányzat képviselőjeként Dr. Denke Gergely mondott köszöntőt.

A Levéltár évek óta Pro Archivo díjjal ismeri el azon kutatók munkásságát, akik több év óta végeznek levéltári kutatásokat, és kutatási eredményeiket tanulmányokban, önálló kötetekben teszik közzé. Ez alkalommal is átadásra került a Pro Archivo díj, amely rangos elismerést ebben az évben a jászfényszarui Kovács házaspár, Kovács Béla és Kovács Béláné Pető Magdolna érdemelte ki Bedekovich Lőrinc fölmérő mérnök életének és munkásságának kutatásáért, és népszerűsítéséért.

A díjátadás után újabb ünnepélyes pillanatok következtek, amikor Dr. Csöngé Attila igazgató és Horváth Gergő igazgató-helyettes kihirdették a „*Legyél Te is krónikás*” című levéltári pályázat felnőtt kategóriájának eredményeit, és átadták a megérdemelt díjakat. A beérkezett pályaművekből a zsűri három pályázó munkáját – Egyed Andrásné (Fegyvernek), Mohácsi Bernadett (Tiszaroff), Urbán László (Szászberek) – díjazta.

Ezt követően megkezdődött az előadások sora, amelyet Gulyás András Zoltán régész, a Jász Múzeum igazgatója nyitott meg *A településhálózat változása a középkori Jászságban* című előadásával, amely a régészet témát érintő legújabb kutatásait ismertette meg a jelenlévőkkel.

Őt Kovács Renáta, a JNSZVL segédlevéltárosa követte, aki az 1811-ben történt kunszentmártoni kettős gyilkosság körülményeit és dokumentumait tárta az érdeklődő közönség elé. Horváth Gergő, a JNSZVL igazgatóhelyettese a Jász-Kun Kerületi Levéltár kialakításának történetét vázolta fel, és szólt az intézmény működésének

Horváth Gergő, dr. Katona Károly, dr. Csöngé Attila és dr. Denke Gergely a konferencián

Fotó: Barabás Sarolta

Kovács Béláné Pető Magdolna, Horváth Gergő, dr. Csöngé Attila és Kovács Béla a Pro Archivo díj átadásán

Fotó: Barabás Sarolta

A konferencia közönsége

Fotó: Barabás Sarolta

első évtizedeiről is. Vincze János Farkas, a JNSZVL levéltárosa a 19. század első felének jászkunsági piócakereskedelméről szólt, egészen rendhagyó módon – a piócák „szemszögéből”.

**Gulyás András Zoltán régész,
a Jász Múzeum igazgatója**
Fotó: Barabás Sarolta

**Dr. Fülöp Tamás,
a Neumann János Egyetem rektora**
Fotó: Barabás Sarolta

A rövid kávászünet után Szerző Dorina helytörténeti kutató előadásából Schwartz Ármin jászárokszállási téglala- és cserépgyárának történetét ismerhettük meg. Bojtos Gábor ugyanakkor azon körülményeket osztotta meg a közönséggel, amelyek révén „Krajczér Kenéz Béla tanár, országgүйlési képviselő, miniszter a „*Díszpolgári címre méltatlanná vált*”. Az előadások sorát Dr. Fülöp Tamás, a Neumann János Egyetem rektora zárta, aki a családtörténeti kutatások egyéni és közösségi motivációit mutatta be. A Levéltári Nap közös büfé ebéddel zárult.

A levéltár ez alkalommal is kitett magáért, és nagyon kellemes, tartalmas napot töltöttünk el a vármegyeháza dísztermében.

Dr. Bathó Edit etnográfus

Az emlékek árján: avagy utószó Bihari György *Megérkezés* című könyvéhez

Bihari György érzékeny realista írói életművének sajátos íve van. Már az első könyve, az *Apáink hagyatéka* (2015) az értékekhez való ragaszkodás vallomása volt. Majd hiánypótló

hangulatos hozzásimulásokot jeleznek vissza az írónak. Közismert tudós- és művészberek, újságírók tesszik le a garast Bihari György mellett, kalapot emelve a minőségi munkája

A könyv borítója

kisregényt írt a karcagi tanyavilágról, ez a *Horvát Sándor igazsága* (2019). Ez lett a fő műve. Harmadik könyve, az *Üllő-parti tanyák* (2021) is szép alkotás, életes szociográfia, de emlékirat is. És most elkészült a negyedik mű: mintegy zárszóként, ez a *Megérkezés* (2024). Az utolsónak szánt műhöz előszót csatol, amelyben sajátos módon nem tartja magát igazi írónak: „*részemről az írás műkedvelő jellegű, szórakozást, kikapcsolódást jelentő foglalatosság.*” A hagyományok ápolása, az emberi kapcsolatok fontossága miatt úgy érzi mégis: tartozik a barátainak ezzel az összegzéssel. Itt egy ízig-vérig lokálpatrióta búcsúzkodik az emlékeivel az aktív világtól, ám végül is jó szóval szólva a barátaihoz.

Az I. rész címe: *Emlékek: szeretettel övezve*. Ennek legnagyobb értéke a történetek személyessége, aminek révén sokan magukra ismernek, illetve megérkeznek mások is a saját élményeikhez. Bihari György az emlékek árját indítja el az olvasójában.

A *Vélemények, üzenetek, amelyek nekem sokat jelentenek* fejezetben meg tudhatjuk, hogy a nyilatkozók rendre

előtt. Halászi Aladár költő, író, tanárember mondja: „*Olyan részletekbe menően, a tanyai életet mozzanatokból felépítve, továbbá egyáltalán a tanyán zajló élet ilyen mélysége, mint e kisregényben, a korábbi irodalmunkban nem tárult föl se Móricz, se Illyés Gyula, se más munkáiban.*” Gulyás Imre költő, író csodálja: „*Bihari György írói színre lépése és feszültségekkel teljes gyönyörű regénye, a Horvát Sándor igazsága (...) olyan erővel ragadja meg az embert, amilyent a klasszikus drámákból ismerünk.*” És bátorítja is: „*Írj! Ez a lényeg. Mert ha nem tudnád, süts a szeretet – mégpedig a te írói szereteted – a könyvedben életre keltett emberek és az ő tisztességük iránt.*” Bertha Zoltán irodalomtörténész, egyetemi tanár így fogadja a neki küldött ajándékot: „*Csodálatos öröm, gyönyörű könyv, megint a szülőföldi >otthon-irodalomnak<különleges és nagyszerű remeklése.*” Serfőző Simon költő, író őszinte reagálása: „*Nagyon nagy élményben volt részem.*” Szathmáry István újságíró meglepetten mondja: „*A kötetben több név is visszaköszön nekem.*” „*Bihari György Horvát Sándor igazsága című*

műve egy zsellércsaládból embertelen erőfeszítéssel önálló gazdává váló karcagi földművescsalád története.” Aztán a személyesebb ismerői kapnak szót: Szegedi Istvánné Dr. Bódi Erzsébet, Bölcskeiné Kálmán Mária, Huberné Doroszlai Éva. Szegedi Istvánné Dr. Bódi Erzsébet nyugalmazott néprajztudós, egyetemi tanár levelében a földi nyújt kezét a földinek: „Nagynagy hálával tartozom, és sokad magammal tartozunk Neked, hogy tanya-világunkat, tanyasi életünket írásban megörökítteted. Úgy, ahogy volt. Egyszerűen, érthetően, ízes sorokban. Ezt eddig nem tette meg senki. (Legalább is a mi életérzésünk szerint nem.) Neked köszönhetjük, hogy sorsunk ezen szakaszát kitöltő értékrend már nem merül feledésbe, rögzítve lett.” Recenzióval kedveskedik neki – a Horvát Sándor igazsága kisregényről írva – egykori magyartanára, Barát Mihályné. „Meghatva és értékekkel gazdagabban teszem le hajdani kedves tanítványom újabb munkáját. Könyvét lapozva szinte éreztem a szép nagy kerek kenyér illatát, mely annak idején nem száradt meg a következő sütésig.”

A Párhuzamosságok és eltérések című fejezetben egy másik földivel, a kunmadarasi Saska Imrével kötött barátságát értékelve világít rá, tegyük hozzá: bölcsen, a maguk nagy generációs igazságára. „Én azt tapasztaltam, hogy a magunkfajta tovább tanuló főiskolás, egyetemista meg is állta a helyét, és diplomát szerzett. Vajon mi hajtotta ezt a fiatait? Van erre magyarázat, és megvan ennek az oka! A gyerekkori és tanyasi vagy falusi élet a parasztember gyerekeit kicsi korától kezdve az életben maradásra, a rendszeres feladatellátásra, a pontos és lelkiismeretes, naponta elvégzendő munkára kötelezte.”

Az író nemcsak emlékezik, hanem egyúttal emléket is állít, mint egykori szakosztályvezető. A Találkoztak a régi bajnokok a Karcagi SE labdarúgóiról szól. És örömmel írja A fejlődés útján című fejezetben: „Ha elkészül az új sportkomplexum, adja az Isten, hogy legalább annyi gyereknek legyen élmenye, öröme a mozgásban, sportban, játékban, mint nekünk volt a régiben.” „Meg kell hagyni: nagyon szép lett a ligeti sporttelep!”

Gyönyörű az az emberi megbecsülés, amivel Bihari György nekrológot ír Béres Józsefről. Az Emlékezés a SZURKOLÓRA evidens, a közösségben elfogadott megállapításokkal kezdődik:

„sportszeretetének minden pillanatát a karcagi kék-fehér színeknek szentelte. A Ligeti sporttelep közelségében született és élte gyerek- és fiataalkori éveit, és ott szívtta magába a sport és küzdelem mindent elsöprő érzelmeit.” De feltárja a tetteket is: „Megbecsült tagja volt a karcagi fuvaros szakmának.” „A pihenést, a kikapcsolódást a vasárnapi meccsre járás jelentette. Egyszer azt mondta: >nekem ennyi is elég volt! <” „Sok vidéki sportolónak biztosította az utazás költségeit vagy havi illetményét.” „Minden vidéki mérkőzésre elkísérte a csapatokat.” Markánsan összegez: „Amilyen egyszerű ember volt, olyan nagyszerű.”

A II. rész címe: Emberi, igaz történetek. Az emlékező író e novellákban vagy inkább rajzokban, esszéekben egy-egy mozzanatot ragad meg az emberalak személyes varázsából, és rendszerint csattanós lezárással hagyja nyitva a kérdést további gondolkodásra. A megjelenítő erő kiváló, már néhány mondattal elének varázsolja alakjait. Távrolról Mikszáth Kálmánt juttatja eszünkbe, aki a novelláit úgy szerkeszti, hogy csak a hosszú előkészítés után jön el a tetőpont, majd a gyors befejezés.

A Három öregember egymással állandóan vitatkozó, minden apróságon civódó kenderesi barát volt: „munkában megfáradt, egészségükben meg-megrokkant gyógyulni vágyók. Hozzánk, a fürdőhöz legközelebbi tanyára különösen szerettek jönni”. „Mindegyikük Horthy Miklós >kormányzó úr-szolgálatában élte le élete első felét. És erre igen büszkék voltak mind a hárman.” De nem mennek bele a vízbe, inkább csak nézelődnek, így is jól teltek a napjaik. „Mégis, hogy megfürödjenek a bereki forrás vizében, egy-egy este elcsalta őket Édesapám a parasztfürdőbe.” „Na, a három öreg itt az alsó gatyájukban nyugodtan fürödhetek, jól is érezték magukat, horkoltak is éjszaka úgy, mint a mormota.” Ez a megmosolyogtató tetőpont. A befejezést már a befogadás bölcsessége íratja. „Hálás vendégek, egyszerű, hozzánk közel álló, szívesen látott emberek voltak ők. Talán még egyszer-kétszer eljöttek >nyaralni, de a későbbi években már csak a róluk szóló híreket hallgattuk a többi kenderesi vendégtől.”

Nagyon tanulságos A kis Tütyő. Így mutatja-összegezti ezt a novella zárlatá: „Felfalta ez az élet az embereket! Ők azért éltek, hogy dolgozzanak!”

Az Egy ember, aki a munkát választotta hőse „Egyszerű ember volt, de nagyon tisztességes, becsületes. Szeretett mesélni, főleg a fiataalkori munkahelyi élményeit osztotta meg a hallgatójával. / – Tugygya, engem tizennégy éves koromba kiadtak apámék bírbe. Nem nagyon vót gyerekkorom. Amolyan cseléd vótam keresztapáméknál. Korán kezdtem a munkát. Nem vót nekem rossz dógom, de jó se! Annyit kellett kapálni, kaszálni, hogy csuda.” Bihari nem mulasztja el itt sem a csattanót. „Nem csalódtam benne! Szóval, ilyen ez a megszolgált világ: alulnézetből!”

A Matyi, a harmonikás hőse abszolút hallású. Az író cimborája volt egykor, és érzékletesen építi fel az alakját. „Németh Matyi velem egyidős volt, de nagyon rossz gyerek.” Néhány markáns vonás elegendő, hogy kiteljesedjen az alakja: „senki sem vitatta, hogy istenadta tehetsége van a zenéléshez.” „Az anyukája el akarta adni a tehenet, hogy legyen pénz tangóharmonikára. Az öreg Németh nem engedte. Matykó rítt. Az anyja nagyon sajnálta. Emlékszem, mert jött panaszkodni Édesanyámnak is. Elkezdte Németh néni gyűjteni a pénzt. Nyáron a csirkéből, ősszel a kacsából, libából, meg egy kis kölcsönrel a szomszédból: összejött a tangóharmonikára való. Matyi megkapta 16 évesen a harmonikát. Onnantól kezdve minden este, főleg nyáron, a tóparton szólt a harmonika.” A frappáns befejezés itt is megemeli Matyi történetét. „Személyével csak azt próbáltam érzékelteni, hogy régen a mi köreinkben – parasztyerekék között – is születtek tehetségek. Ilyen volt ő is. De lehetne sorolni a Veres Péterek, Szabó Pálok, Sinka Istvánok, Soós Imrék példáját, akik a sokat szenvedett, szinte mindenkor a történelem perifériáján élő emberfajtából a csúcsra jutottak. Nem nevezném én tragikusnak az ő sorsát, csak olyan szomorú valóságnak, ami nem tette lehetővé, hogy az ő és hozzá hasonló gyerekek, fiatalok tehetsége kiteljesedjen. Egyet nem lehetett elvitatni, mégpedig azt, hogy a család szegénységének ellenére is teljesítette a Matyi gyerek kívánságát. Ilyen volt az élet!” A Betyár és bandája emberi, igaz története az állattartó, állatszerető íróval esett meg. „Kutyákról lesz szó, a Betyár a legnagyobb és legbölcsebb, a szívemhez nőtt kuvaszt személyesíti meg.” „A juhaink között sajnos mindig volt kiugrálós. Ezek a villanypásztor átugorva keresték maguknak az üde zöld füvet, mivel

a szénakazlak környékén találtak maguknak ilyet bőven. A neveletlen Figura azonnal rátámadt az anyajuhra, és ha nem ugrott vissza a falkatársak közé, akkor arra rávetette magát a másik két kutya is.” „Az utolsó eset után – amikor egy hetvenkilogrammos anyajuhot, benne két gyönyörű magzattal, téptek szét – nehéz és fájdalmas döntést kellett hoznom. A Betyárt likvidálni kell!” Ezek után következik a drámaian meghatározó pont. „A Betyár változatlanul hol engem, hol a vadászt figyelte. A két társ szorosan mellette mozgott. Nem volt tiszta a helyzet a lövéshez. Ez a taktikai harc eltartott 3–4 percig. Én már legszívesebben visszavonulót rendeltem volna el, de volt egy pillanat, amikor a Betyár – úgy láttam – célozhatóvá vált. Igen. És akkor énfelém fordult ismét a tekintete. --Állj! – kiáltottam oda a vadásznak. Maga mellé engedte a puskát, mert látta rajtam a megbocsátás szándékát. Kegyetlen érzés futott rajtam végig, elsírtam magam.” Aztán a megoldás az, hogy az író Betyárt odaadja egy ismerősének, de később rehabilitálja, egy újabb esetből ugyanis kiderült, hogy „soha nem a Betyár támadta meg először a tilosban járó juhot, hanem Figura.”

A III. rész Ács András arcképe. Roppant elegáns az egyszerű, köznapi ember első megszólalása a riportban. Annyira ízes, érdekfeszítő, hogy az olvasó biztosan el fogja olvasni András bácsi hányatott élettörténetét. „Köszönöm, megvagyok. Hol így, hol úgy! Csak arra kérem a Jóistent, hogy amit eddig kaptam tőle, azt kapjam meg továbbra is. Jobb már úgysem lesz, rosszabb meg ne is legyen! Én már eltemettem mind a két gyerekemet meg a feleségemet is. Elég sokat meggyászoltam az életben. Ez a kép itt a falon egy francia festőtől van. Nem beszélték a magyart, de annyira megtetszett nekik a lovam – mert akkor még megvolt mind a kettő – hogy hálából lefestett bennünket. Nem fogadott el semmit a festményért. Tehát nem panaszkodom, csak a hitemet el ne veszítsem, tudjam megtartani.” Nem véletlenül írja Bihari György az Ács Andrásról készült felvétele alá: „A 92 éves Ács András csak mesél és mesél.”

A IV. rész, A megérkezés kapujában a legrezignáltabb: hiszen a sorsába belenyugodott ember bölcsessége kap itt bő teret. Ez a rész nekem leginkább Szabó Pál Öregnek lenni (1967) című vallomását juttatja eszembe: „mikor az ember öregségében végképpen ma-

gára marad! (...) Az elmúlást meg kell velük értetni, a betegágyban vergődőket és a halállal viaskodókat meg kell vigasztalni, és általában: az elmúlott életnek értelmet adni (...) Egy a feladat: a lehető legemberibb módon élni le az életet...” A Rajtunk a sor, lassan elmegyünk... elégikus hangot üt meg az elmúlás, a megfelelően osztályluc láttán. „A manapság viszont már olyanná kezd válni, mint az a fa, amelyiken megérett a termés, és lehullajtja gyümölcsét. Lassan a fa is vágáséretté válik. A biológiai folyamatok egyszer a végükre érnek. / Az emberi kapcsolatok – a tartós kapcsolatok – a szereteten, a megbecsülésen, tiszteleten alapulnak. Jómagam szerettem ápolni ezeket a kapcsolatokat.” Bihari György a saját vívódását kiegészíti a jó barát Kopasz Árpád leveleinek vizsgálatával. A barát egyik istenes vallomása a következő: „Továbbra is teszem – amennyire tudom – a dolgomat, olyanokat, amik eddig is hozzájárultak a túlélésemhez. Hálás vagyok az égi segítőimnek, mert magamtól, önerőből, csak a sűrű fizikai síkot kezelve, már régen nem élnék. / Tovább fejlődött a lelkemben és a tudatos énemben Isten végtelen jóságának, szeretetének és akaratának belátása. Változatlanul meghajlok a szent akarat előtt, és nem félek mondani, hogy Uram, legyen meg a Te akaratod!” Bihari György felnézett a barátjára. „Az életért, a gyógyulásért vívott három évnyi hatalmas küzdelmét sok-sok levélben és üzenetben leírta Árpád. (...) mindennap felvette a küzdelmet a gyógyulásért, és nem omlott össze. (...) Ószinte és igaz EMBER volt.”

Az Egy polihisztor vagy, egy tehetséges ember! a berekfürdői Kocsis Lajossal készített riport. A faesztergályos népi iparművész, nótanékes, a Nagykun-sági Népművészek Egyesületének alapító tagja, Berekfürdő mindene 14 évesen, 1965-ben kezdte a formakészítő esztergályozást. „Engem az vezérelt, hogy minél hamarabb kenyérkereső legyek, hiszen kellett a segítség a család eltartásához. Ezért választottam szakmát. Ez a munka eleinte számomra kegyetlenül nehéz volt. Hat-nyolcmázsás keményfa-rönköket daraboltunk fel keresztvágó fűrészsel. Három évig jóformán csak fűrészeltem. Az üvegyártáshoz a különböző formákat keményfából kellett kiesztergálni. A súlyos farönkökből bonyolult és nagyon precíz munkával teremtettünk legkülönbözőbb formákat, amely révén

a folyékony üvegmassza az üvegfúvómester keze által formálódott.” Ez után örömmel látjuk, ahogy felsorakoznak Kocsis Lajos sokoldalúságának szintjei. „A karcagi Zeneiskolában kitűnő eredménnyel végeztem a trombitaszakon. (...) rájöttem a fából készíthető formák csodálatos világára, az alkotás, képzelet megvalósításának a szépségeire. (...) Középiskolai érettségi vizsgát szereztem a dolgozók középiskolájában”, „31 évig voltam népi ülnök”, „kereskedő voltam”, „Moziüzem-vezető lettem”, „könyvtár-vezető”, „idegenvezető”. „A Nagykun Nemzetközi Festőtábort is én szerveztem, több évig.” „A budapesti Jákó Vera Nemzetközi Magyaróta Versenyre is eljutottam”. „Büszke vagyok arra, amit elértem, büszke vagyok a múlt évben (2023) kapott Berekfürdő Kultúrájáért díjambra.” Bihari György megállapítja: „Az Ő esetében is bizonyosságot nyert az a tény, hogy bármiben kiemelkedő teljesítményt nyújtani csak alázattal és nagy akarattal lehet.”

Az Emberek között, lassan záróra előtt nagyon sok tapasztalaton alapuló bölcsességet összegez. Ezekből csak néhányat emelünk ki. „Sohasem akartam magamtól elengedni azt a kapcsot, ami Szüleimhez kötött. Életem hősei voltak Ők. Többek voltak, mint példaképek. Amit Édesapámról írtam, csaknem egy évtizeddel ezelőtt, azok a gondolatok már márványkeménységűre nemesedtek a lelkemben.” Leírja, hogy „fájó szívvel megváltam az állatállományomtól.” „Szívemnek, lelkemnek nagyon nehéz érzés volt látni a szállítóeszközre felhajtani a mindenáron visszaforduló juhokat. Ugyanilyen érzés és látvány volt pár évtizeddel ezelőtt az utolsó anyakocámat kivinni a vágóhídra: amikor nagy nehezen fellépett az állatszállító kistraktor pótkocsijára, előtte nagyon durcásan rám nézett, és a maga módján ordított. Fájt nekem az ő búcsúzása. Én, amióta az eszemet tudom, mindig az élő világot szolgáltam. Ezt jószerével az állatok szolgálatában tettem.”

A realista Bihari György búcsúzkodó kötetének tapasztalati bölcsessége okulásul szolgálhat sokunknak. Mert egyszerre tisztességes emlékezés és tisztességes emlékül állítás.

Rideg István ny. középiskolai tanár

Jász-Nagykun-Szolnok vármegye Tisza-szabályozás előtti földrajzi nevei

az 1860 előtt készült kéziratos térképek névanyagán XVII. rész

35. Tiszaszentimre, Tomajmonostora

1. Aranyos ér-part (T) 1777
2. Bánom kert (SZ) 1833/44
3. Besenyőd halom (Nagy) (T) 1822/23
4. Besenyőd halom (Kis) (T) 1822/23
5. Bika hát laposa (SZ) 1833/44
6. Bogárczó (T) 1819/69, 1833/44
7. Bolond halom (SZ) 1819/69, 1833/44
8. Bolond lapos (SZ) 1833/44
9. Borsó fokja (SZ) 1833/44
10. Csákány zug (SZ) 1833/44
11. Csillag hát (SZ) 1819/69
12. Csukás (T) 1833/44
13. Czigány fertő (T) 1833/44
14. Dinnye laposa (SZ) 1819/69
15. Egyes Porcsákos (T) 1777, 1819/69
16. Eperjes halom (SZ) 1782/85, 1833/44
17. Fábián halom (SZ) 1819/69, 1833/44
18. Fábián lapos (SZ) 1833/44
19. Fövényes tó (SZ) 1819/69, 1833/44
20. Gardja halom (SZ) 1819/69
21. Gardja víz (SZ) 1819/69
22. Görbe ház (SZ) 1819/69
23. Gulyás fertő (T) 1777
24. Gulyás halom (T) 1777, 1819/69
25. Harangi halom (T) 1777
26. Harcsás (T) 1833/44
27. Határ morotva (SZ) 1819/69
28. Három ág eleje (SZ) 1833/44
29. Hegyes halom (T) 1782/85
30. Holt-Tisza (SZ) 1819/69
31. Homok- és Kecse halom (T) 1819/69
32. Hosszú dűlő (SZ) 1833/44
33. Hosszú fertő (T) 1833/44
34. Hugát-ér lapos (SZ) 1819/69, 1833/44
35. Hugát sziget (SZ) 1819/69
36. Kakat ere (T) 1822/23
37. Kaptáros (SZ) 1819/69
38. Katymár fok (SZ) 1819/69
39. Katymár folyás (SZ) 1833/44
40. Katymár gyp (SZ) 1833/44
41. Kása halom (SZ) 1819/69
42. Kerek laposa (T) 1819/69
43. Kettes Porcsákos (T) 1777, 1819/69
44. Kettős halom (SZ) 1782/85, 1819/69
45. Kettős legelő (SZ) 1833/44
46. Kilences ér (SZ) 1833/44
47. Kilences ér laposa (SZ) 1833/44
48. Kis Besenyőd halom 1777 (T)
49. Kis Bogárczó (T) 1777, 1833/44
50. Kis halom (SZ) 1819/69
51. Kis kohor (Köhér) sziget (SZ) 1822/23
52. Kis Kohor (Köhér) tó (SZ) 1822/23
53. Kis Nádas-fertő (SZ) 1833/44
54. Kozma hát (SZ) 1819/69, 1833/44
55. Köleshát gyp (SZ) 1833/44

56. Kő hát (SZ) 1833/44
57. Kő hát laposa (SZ) 1833/44
58. Leke (Lökő) halom (SZ) 1833/44
59. Mocsarak (SZ) 1833/44
60. Nagy Besenyőd halom (T) 1777
61. Nagy Bogárczó halom (T) 1777, 1833/44
62. Nagy Csukás (T) 1819/69, 1833/44
63. Nagy fertő (T) 1819/69, 1833/44
64. Nagy Hugát ér (SZ) 1822/23
65. Nagy Kohor (Köhér) tó (SZ) 1833/44
66. Nagy lapos (SZ) 1833/44
67. Nagy Nádas-fertő (SZ) 1833/44
68. Nagy rét (SZ) 1819/69, 1833/44
69. Nagy Szélhalom (T) 1819/69
70. Oktalan (SZ) 1833/44
71. Örmény halom (T) 1777
72. Pap ere-hajlat (SZ) 1833/44
73. Pap halom (T) 1777, 1782/85, 1819/69
74. Pap György halom (T) 1782/85
75. Pap tava (SZ) 1833/44
76. Pihar halom (T) 1782/85
77. Porcsákos (SZ, T) 1782/85, 1833/44
78. Rossz kút fertő (SZ) 1782/85
79. Siga (Csiga) lapos (SZ) 1833/44
80. Simon halom (SZ, T) 1777, 1819/69
81. Sós tó (T) 1777, 1819/69
82. Sulymos (SZ) 1819/69, 1833/44
83. Sulymos ér (SZ) 1819/69
84. Szent György puszta (SZ) 1782/85, 1819/69
85. Szél halom (T) 1777
86. Szökő halom (SZ) 1819/69
87. Tinord határ ér (SZ) 1782/85, 1819/69
88. Tomaji Ajtos halom (T) 1777
89. Tomaji halom (T) 1822/23
90. Tomaji szállás (T) 1782/85
91. Tomaji telek (T) 1782/85
92. Uraság kaszálója (SZ) 1833/44
93. Varjas (T) 1777
94. Varjas halma (T) 1777
95. Vékony ér (SZ) 1819/69
96. Zsilla hát (SZ) 1833/44
97. Zsilla lapos (SZ) 1833/44
98. Zsilla sziget (SZ) 1833/44

36. Tiszaszőlős

1. Alsó rét 1782/85, 1852
2. Aranyos 1852
3. Balázs halom 1852
4. Bolás (Balázs) tó 1852
5. Borjú sziget 1852
6. Busnák halom 1858
7. Cigány laposa 1852
8. Csákány szék 1852
9. Csapó 1852
10. Csontos dűlő-lapos 1852
11. Csontos tó 1852

12. Csordás lapos 1852
13. Csúcs 1852
14. Csű eleje 1852
15. Csű erdő 1819/69
16. Csű erdő laposa 1833/44
17. Czeglédi fenék 1852
18. Czeglédi hát 1852
19. Domaháza 1852
20. Domaházi erdő 1858
21. Duna kunyhó 1852
22. Farkas sziget 1852
23. Farkas sziget-hát 1819/69
24. Gellért lapos 1819/69
25. Gellért melletti 1852
26. Gellért tó 1819/69, 1852
27. Görcsös fok 1833/44
28. Gyepre járó 1819/69
29. Gyékényes 1822/23, 1833/44
30. Határ fenék 1852
31. Határ hát 1852
32. Határ Morotva 1822/23
33. Káposztás 1819/69, 1822/23
34. Kender tó 1819/69
35. Kenderáztató 1819/69
36. Kenderföldek 1852
37. Kicsapó fenék 1822/23
38. Kis Aszó 1819/69, 1822/23
39. Kis Erdő-fok 1784/90
40. Kis Páncélos 1852
41. Kis pap ere 1852
42. Kis Szil-völgy 1852
43. Kolonya 1819/69, 1822/23
44. Köhér-tó 1782/85, 1852
45. Lippai lapos 1852
46. Lóri fenék 1819/69, 1822/23
47. Lóri hát 1819/69, 1822/23
48. Lyukas halom 1819/69
49. Magyar halom 1852
50. Nagy Aszó 1819/69, 1852
51. Nagy fok 1819/69
52. Nagy Gellért 1819/69, 1822/23
53. Nagy Páncélos 1852
54. Nagy Pap-ere 1852
55. Nagy Sziget 1852
56. Nagy Szil-völgy 1852
57. Nagy Szöllő 1819/69
58. Nagy Szöllő-hát 1819/69
59. Ökör-csorda fok 1819/69, 1822/23
60. Ökör tó 1819/69, 1852
61. Pap ere 1819/69
62. Pap ere-háttya 1819/69
63. Pap Miklós halom 1819/69, 1852
64. Pünköst tava 1819/69, 1822/23
65. Répa föld 1819/69, 1852
66. Rókás 1852
67. Rókás dűlő 1852
68. Rókás fertő dűlő 1819/69
69. Sásas tó 1852
70. Sebes fok 1852
71. Sirok hát 1852
72. Sirok tó-part 1782/85, 1852
73. Sós fertő 1852

74. Sulymos tó 1819/69
75. Sulymos zug 1852
76. Surjány 1852
77. Szártos 1852
78. Szék halom 1852
79. Sziget szőlő 1852
80. Szöllősi lapos 1819/69
81. Szöllősi rétföld 1819/69, 1852
82. Szöllősi tó 1819/69
83. Taglat hát 1852
84. Tajbok farka 1852
85. Tajbok tó 1852
86. Tarján 1852
87. Telek ér 1819/69
88. Tisza 1782/85, 1819/69, 1833/44, 1852, 1858
89. Tökös tó 1819/69

37. Tószeg (T), Vezseny (VE),

Tiszajenő (J), Tiszavárkony (VA)

1. Abonyi víz (T) 1845
2. Alattyáni hát (J) 1786
3. Alsó rét (J) 1786
4. Bábona puszta (VA) 1786
5. Balaton (T) 1819/69, 1837, 1843
6. Bárány kút (J) 1786
7. Belső nyomás (VÁ) 1822/23
8. Bencsi (Benci) rét (VE) 1819/69, 1822/23
9. Berényi szállás fok (J) 1786
10. Bikás tó (VA) 1819/69
11. Bocz ér (VE) 1786, 1819/69, 1833/44
12. Bocz ér part (VE) 1819/69
13. Bodzás tó (J) 1786
14. Bögi rét (VE) 1819/69
15. Bökényi puszta (VE) 1833/44, 1843
16. Bökényi part (VE) 1833/44
17. Csanálos alja (J) 1786
18. Csonka fenék (T) 1786
19. Czeglédi ér (T) 1819/69
20. Czeglédi ér (VA) 1819/69
21. Czigány halom (J) 1786
22. Darus tó (J) 1782/85
23. Dohány földek (VA) 1833/44
24. Ecsér fokja (T) 1786
25. Eperjesi halom (J) 1782/85
26. Falu ér (T) 1833/44
27. Falu nádasa (T) 1786
28. Fejetlen ér (T) 1833/44
29. Fekete halom (VA) 1782/85, 1786
30. Felső kút (J) 1786
31. Fényes tó (J) 1786, 1819/69
32. Fényes tó (T) 1782/85, 1819/69, 1822/23, 1833/44
33. Fok (T) 1822/23
34. Füzes kert (VA) 1819/69
35. Gerje ere (T) 1819/69, 1837, 1843
36. Gondolta fok (VE) 1833/44
37. Hármás határ (T) 1819/69
38. Határ dűlő (VA) 1819/69, 1833/44
39. Híg víz (T) 1786
40. Homok halom (J) 1833/44

41. Hugyin halom (T) 1782/85
42. Jenei fok (J) 1833/44
43. Jenei puszta (J) 1782/85
44. Jenei szőlő (J) 1833/44
45. Kalaj tó (J) 1819/69
46. Kanász fenék (T) 1833/44
47. Kenderföldek (T) 1843
48. Kettős halom (J) 1786
49. Kettős halom (T) 1782/85, 1819/69
50. Kis falu-fenek (T) 1819/69
51. Kis falu-fok (T) 1786
52. Körös ér (J) 1833/44
53. Körtvélyes ér (VE) 1819/69
54. Kuczorgó (T) 1822/23
55. Kutyina hát (T) 1822/23, 1833/44
56. Lapos halom (T) 1782/85, 1822/23
57. Madaras tó (T) 1833/44
58. Malád (VE) 1819/69, 1833/44
59. Nagy falu-ér (T) 1786
60. Nagykőrösi ér (J) 1786
61. Nagy Zsombék (J) 1786
62. Nagy Zsombékos (T) 1834, 1843
63. Ófalu-hely sziget (T) 1786
64. Pakra tó (T) 1819/69, 1837, 1843
65. Pallag (VA) 1833/44
66. Pemete halom (J) 1784
67. Peregi halom (J) 1819/69
68. Peti fok (VE) 1819/69
69. Régi Eperjesi hát (J) 1786
70. Régi töltés (T) 1786
71. Rekettyés tó (T) 1822/23
72. Rét föld (VA) 1819/69
73. Róna ér (VE) 1819/69
74. Rontsó nádás (T) 1843
75. Sápi halom (T) 1822/23
76. Sebes ér (T) 1819/69, 1833/44
77. Szántó halom (T) 1782/85
78. Szék tó (VA) 1819/69
79. Székes hát (J, VE) 1833/44
80. Szent György puszta (VE) 1819/69
81. Tarackos határ (VE) 1833/44
82. Tarackos hát (VE) 1833/44
83. Tisza rétje (T) 1843
84. Tó (VE) 1786
85. Tófenék (VA) 1833/44
86. Tószegi rét (T) 1819/69
87. Üрге város (T) 1819/69
88. Vár sziget (VE, J) 1819/69rész
89. Vár tó (VE, J) 1819/69
90. Várkonyi felső rét (VA) 1819/69
91. Várkonyi szőlők (VA) 1819/69
92. Várkonyi víz (T) 1843
93. Vezsenyi legelő (VE) 1819/69
94. Vezsenyi szőlők (VE) 1819/69
95. Vízfenék (T) 1819/69, 1822/23, 1833/44
96. Zsombékos (J, VA) 1786
97. Tisza 1786, 1782/85, 1819/69, 1822/23, 1833/44

folytatjuk

Veresegyházi Béla iskola-igazgató

VERSELŐ JÁSZOK ÉS KUNOK

Bibliotéka

Kerülj beljebb, jöjj közelebb,
Örülj, repess, itt egy jó hely.
Nézd, a könyvek milyen rendben,
Yuppie fogad szeretettel.
Válogass és szemezgessél,
Tárlatot is nézegessél!
Árad feléd a figyelem,
Rád figyelnek szeretettel.

Mátics Béláné amatőr költő

Magyarok Európában

Európa közepén él egy áldott nép,
Messze honból érkeztünk ezer éve, rég.
Elkísért az úton a turulmadár,
suttogta a fülükbe, menj, keress új hazát!

Vándorutuk hosszú volt, múlt időn át,
csodaszarvas vezette a Kárpátokon át.
Zászlait lebegtette enyhe fáradt szél,
keresték az új hazát, hol élni volna szép.

Átkelve a hágón, hegyen-völgyön át,
vezette a csodaszarvas, egyre csak tovább.

Erdők, folyók, rétek, és csurgó patakok,
nekünk terem, árad, áldott magyarok.

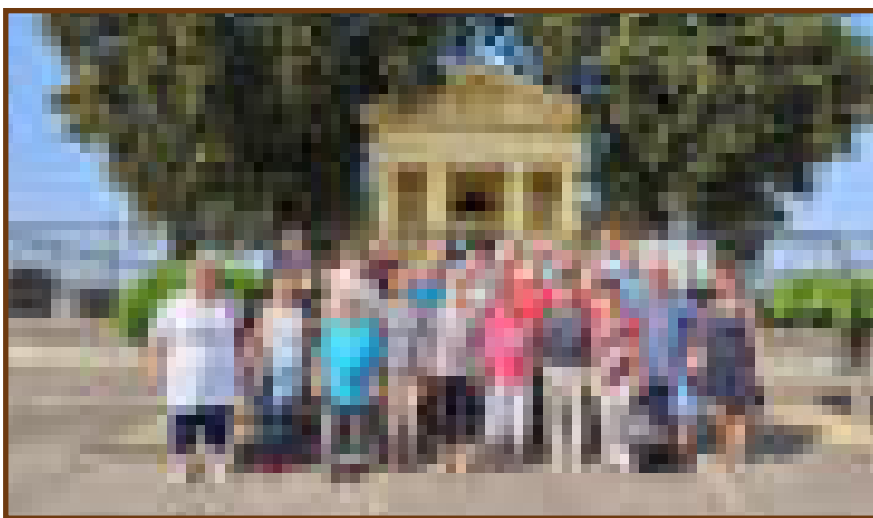
Megharcolta, megszenvedte az utat
e nép,
Talált egy új hazát Európa közepén.
A Kárpátok ölelésében lett a mi hazánk,
miénk e föld, a bővizű folyók, az égig érő fák.
Több mint ezer éve élünk e honban,
de még emlékszünk a régi mivoltunkra:
Az Eurázsiai kopár sztyeppékre, a keleti fényre,
ahonnan elindultunk a Kárpát-mendencébe.

Múltunkat feledni, tagadni nem fogjuk soha,
egy büszke nép vagyunk, ki nem lesz mostoha.
Megtanított bennünket a sors ezer éven át,
nem üldözte el a Magyarot sem török,
sem tatár.

Tajti – Hajós Sándor amatőr költő

Történelmi séta Kenderesen és Szolnokon

A Jászsószentgyörgyi Helytörténeti és Hagyományörző Egyesület tagjai Marton Rita egyesületi titkár szervezésében 2024. szeptember 7-én délelőtt Kenderesen a Horthy emlékhelyeket, ebéd után pedig Szolnokon a Vártörténeti Látogatóközpontot, valamint a görögkatolikus templomot tekintették meg a hagyományos kirándulás keretében.

Csoportkép a Horthy-kripta előtt

Fotó: I. Sz.

Kenderes története szervesen kapcsolódik a Horthy családhoz. Nagybányai Horthy Miklós Kenderesen született, portugáliai száműzetésében hunyt el, azonban végakarátának megfelelően 1993. szeptember 04-én Kenderesen helyezték végső nyugalomra a családi kriptában. A település tisztelettel őrzi emlékét, 2023. szeptember 3-tól újra látogathatók a Horthy emlékhelyek. A Horthy Miklós Tengerészeti és Kenderesi Néprajzi Kiállítóterem tengerészettel kapcsolatos leírásokat, tárgyi emlékeket, hajómaketteket mutat be, megemlékezik Horthy Miklósról és családjáról, a galérián pedig külön sarkot szentel a fiatalon elhunyt Horthy István kormányzóhelyettes emlékének. A temetésére érkezett koszorúk gyászszalagjai mély benyomást tesznek a látogatókra. A gazdag anyaggal rendelkező néprajzi kiállítás a 19. és 20. század eleji népi használati tárgyakat, bútorokat, eszközöket, szerszámokat mutatja be. A Horthy-kripta a római katolikus és református temető mezsgyéjére épült,

mivel a családban a férfiak katolikusok, a nők pedig reformátusok voltak. A családi sírboltban négy generáció nyugszik.

A Horthy-kastély sajnos nem látogatható, parkjában kellemes séta tehető, körbejárva a felújításra szoruló állapotában is elegáns épületet.

A használaton kívüli állomásépület ad helyet a „Vasúttal a két világháború között” című színvonalas vasúttörténeti kiállításnak, amely hazánk egyik ikonikus járművét, a 424-es gőzmozdonyt is bemutatja. Horthy Miklós kormányzóvá történő kineve-

zése szükségessé tette a kormányzói váró megépítését, ezért az addig I-III. osztályú várótermekkel rendelkező épületet kibővítették. Különleges élményt nyújt a várótermekben eltöltött időutazás.

A történelmi séta a Vártörténeti Látogatóközpontban folytatódott, ahol a szolnoki vár történetével ismerkedhettek meg az egyesület tagjai. A teraszra felállított kronoszópok néhány percre az 500 évvel ezelőtti Szolnokra repítettek vissza.

A kirándulás zárásaként mélyreható élményt nyújtott a szolnoki görögkatolikus templomban tett látogatás. A lenyűgöző ikonosztáz elemein megjelenített bibliai történetek élményszerű ismertetése mindenkit magával ragadott. Köszönet érte Szkiba Tibor parókusnak.

Az egyesület ez évi kirándulása az eddigiekhez hasonlóan élménydús közösségi esemény volt.

Dr. Körei Nagy Katalin
hagyományörző

Lapunk szerzői

Bán Andrea etnográfus, Törökszentmiklós

Dr. Bathó Edit etnográfus, Jászberény

Csőrgő Terézia ny. középiskolai tanár, Jászberény

Kenyeres Sándorné, a JNSZ vármegyei

Népművészeti Egyesület ny. elnöke

Dr. Körei Nagy Katalin hagyományörző, Jászberény

Prof. Dr. Kürti László antropológus, egyetemi tanár, Miskolc

Mátics Béláné amatőr költő, Jászberény

Metykó Béla helytörténeti kutató, Jászberény

Mihályi István ny. villamosmérnök, Székesfehérvár

Rideg István ny. középiskolai tanár, Karcag

†Dr. Soós Juszta orvos

(1930–2017), Jászberény

Székely Gábor Attila helytörténeti kutató,

magánygyűjtő, Kunszentmiklós

Tajti-Hajós Sándor amatőr költő, Túrkeve

Ufer Sárközi Ágnes helytörténeti kutató, Jászberény

Veresegyházi Béla iskola-igazgató, Tápiószele

Vincze János Farkas levéltáros, Szolnok

Lapunk fő támogatói

Nemzeti Kulturális Alap Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégiuma

Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Önkormányzat

Jászszági Önkormányzatok Szövetsége

Személyi jövedelem adó 1 %-a

Előfizetők

Jász Múzeum

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk **2024. december közepén** jelenik meg. A kéziratokat és a fotókat elsősorban e-mailen legkésőbb **2024. november 21-ig** kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

REDEMPTIO

A jász és kun települések honismereti lapja

Megjelenik kéthavonta

Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány

Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit

A szerkesztőbizottság tagjai: Bugyi Gábor,

Kókai Magdolna, Papné Varga Bernadett

Előkészítési munkák: Bugyi Gábor,

Papné Varga Bernadett

A kiadó és a szerkesztőség címe:

5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.

Tel./fax: 06 30 365 8724

E-mail: bathoedit56@gmail.com

www.jaszmuzeum.hu

ISSN 1218-9553

Nyomdai kivitelezés: Creatív Color Stúdió

Kft. Tel.:30/230-4521 • www.ccstudio.hu